Ч. 189 (15.010). Львів, неділя 28. серпня 1938. Opłata pocztowa uiszczona gotówką. Рік LIX.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редакція й Адміністрація: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції 246-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телеграм: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Легіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) . . 5.00 зол
чвертьрічно . . . . 15.00 „
піврічно . . . . . 30.00 „
річно . . . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч. У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-КИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Атентат на Єжова.

В Москві оголошено рішення ради народніх комісарів про номінацію Ігнатева заступником Єжова в комісаріяті водного транспорту. Це призначення викликало в Москві численні коментарі. Єжов обняв комісаріят водного транспорту перед кількома місяцями і тоді на його внесок призначено його першим заступником у цьому комісаріяті Степанова. З оголошеного рішення про призначення Ігнатева виходить, що Степанова усунули з його становища.

Викриття „ворога народу" в найближчому окруженні Єжова викликало численні поголоски в Москві про невдатний атентат, що його виконано на днях у будинку комісаріяту водного транспорту у хвилині побуту там Єжова.

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ МІЖ МОЛОДЮ І ВІЙСЬКОМ У КИЄВІ.

Хрущов відкликаний до Москви.

В Москві оголошено офіційну заборону віздити чужинцям, які мають совітські візи, до Києва і до київської округи. Кружляють поголоски, що в Києві переведено в останніх днях масові арештування між молодю і військом. Совітська влада заборонила мешканцям київської округи покидати місцевости свого постійного замешкання без дозволу влади. Київська радіостація дістала надзвичайного контрольора, чекіста Ґочалкова. Генерального секретаря КП(б)У Хрущова відкликали в четвер 25. ц. м. до Москви.

ЧОМУ СТАЛІН НЕ ЇЗДИВ НА ВІДПОЧИНОК НА КАВКАЗ?

Присягли криваву пімсту Сталінові.

Політичні кола в Москві широко пояснюють факт, що Сталін цього року не покинув дотепер Москви і не виїхав на відпочинок до Сочі на Кавказі, куди їздив щороку. Кружляють поголоски, що перед виїздом на Кавказ остеріг Сталіна його довірений Берія. Він повідомив Сталіна, що по розстрілі всіх членів автономного уряду абханської републики з през. Несторoм Лакобою на чолі, клян верховинців, до якого належав Лакоба, заприсяг Сталінові криваву пімсту. Цей клян признає дотепер право пімсти. Ґ. П. У. не вдалося „спацифікувати" його, бо його члени мешкають у кривівках кавказьких гір. Тепер Ґ. П. У. очищує околицю Сочі від верховинців, щоб запевнити Сталінові повну безпеку в його літній резиденції.

Втрати червоних над Ебром і на морі.

Радіостація ґен. Франка повідомляє, що битва над Ебром триває. Війська ґен. Франка заняли багато важних становищ і взяли від початку битви над Ебром 14.000 полонених. На фронті Кастельйон червоні війська по довшій артилерійській підготові і при допомозі повзів перейшли до протинаступу, але мусіли відступити з великими втратами. На фронті Естрамадури нагальні наступи червоних на висуненi відділи ґен. Франка заломилися. На відтинку Касеронес відділи кінноти ґен. Франка мусіли відступити внаслідок дуже нагального удару противника. На відтинку Монтерубіо червоні не осягнули своєї цілі. На просторі Пуенте дель Арковіско війська ґен. Франка продовжують наступ і заняли місцевости Бельвіс де Хара, Ляс Томас дель Терон і багато важних становищ. Летунство ґен. Франка зістрілило 9 червоних літаків.

Райтер повідомляє: До Ґібральтару приплив у суботу 27. ц. м. рано еспанський червоний контрторпедовець „Хозе Люї Діяз". Контрторпедовець відплив кілька днів тому з Гавру по ремонті і вертаючись на еспанські води звів 2 і пів годину морську боротьбу в дуже важких умовинах з кораблями ґен. Франка. Контрторпедовець важко ушкоджений, але до пристані Ґібральтар доплив без помочі. Втрати в людях і подробиці матеріяльних шкід покищо невідомі.

Sygn. VI. 1. Pr. 360/38. Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia niejawnego. Sąd Okręgowy, Wydział VI. karny we Lwowie w składzie: Przewodniczący: Wiceprezes S. O. Malicki, Głosujący: S. S. O. Dysiewicz i S. S. O. dr K. Ponurkiewicz w sprawie konfiskaty czasopisma p. t. „Dilo" z daty Lwów, dnia 23. sierpnia 1938 r. do Sygn. VI. 1. Pr. 360/38 na posiedzeniu niejawnym w dniu 24. sierpnia 1938 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu Okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 23. sierpnia 1938 przez Starostwo Grodzkie we Lwowie konfiskatę czasopisma p. t. „Dilo" wraz z wywieszką Nr. 184 z daty Lwów, 23. sierpnia 1938 zawierającego: w artykule zaczynającym się od słów „Andrej" w całości oraz w wywieszce znamiona wyst. z art. 170 i 127 k. k., zarządzić zniszczenie całego nakładu wydać w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszech. nienia tego pisma drukowego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. grudnia 1862 (Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863), t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złotych. Uzasadnienie. Ogłoszenie drukiem wymienionego wyżej artykułu ma na celu przez niezgodne z prawdą przedstawienie położenia prawosławia w Polsce, szerzenie tendencyjnie ujętych, nieodpowiadających istocie rzeczy wiadomości mogących wywołać niepokój publiczny, a nadto przez przedstawienie postępowania władz administracyjnych w związku z zagadnieniem prawosławia w Polsce, w sposób nieprawdziwy i władzom tym ubliżający poniżanie a zatem znieważanie władz administracyjnych Państwa Polskiego. Według §§ 487, 489, 493 p. k. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Przewodniczący: Malicki, w. r. Protokolant: Czułowski, w. r. Za zgodność: Lipanowicz, kier. Sekretariatu.

Міжнародне значіння української справи.

Львів, 27. серпня 1938.

Українська справа щораз більше відома у світі. Навіть у моментах, коли про неї голосно не говорять, вона є пильно нотована на біржах політичного світу як справа щораз ближчого завтрішнього дня, далекосягла і така, яку необхідно поладнати. Як дрібничково та смішно виглядає на тому тлі підхід до українськоі проблеми всієї широкої польської вулиці, ті всі „лапки" при писанні самої назви українець, як дивно і глупо читати московфільські теревені, які все ще негують само істнування української нації, рівнорядної та рівновартної з московською.

Події на українських землях, свідком яких від 1914 р. по нинішній день є ввесь культурний світ, не могли пройти для нас марно. Неодин із актів наших визвольних змагань є по нинішній день зогиджуваний ворожою нам пропагандою. І берестейський мир і гетьманщина 1918 р. представлювані нашими противниками як доказ на „німецьку інтригу", так само як похід на Київ у 1920 р. представлюваний деким, як доказ на політичну залежність українства від поляків. А проте рр. 1917—20 і вся пізніша боротьба українства у Совітах і вся наша дійсність у Польщі та інших державах і всі виступи наші в краю, у Варшаві та на міжнародніх зіздах, і праця української еміґрації в діяспорі, все воно разом дає щораз більший, щораз поважніший політичний капітал міжнародного характеру. Особливо треба підкреслити, що тривкі сліди залишила у свідомости політичного світу також та інформативно-пропаґандивна діяльність, що її вела й веде наша еміґрація на обох півкулях землі від моменту вибуху війни по нинішній день. Ніяка політична еміґрація не досконала. Час до часу й ми, на сторінках „Діла", пятнуємо нездорові прояви еміґраційного життя і праці. А проте обєктивно треба ствердити, що напр. в порівнанні з московською еміґрацією, її розпорошеністю, безхребетністю, скандалістикою, при всіх величезних ресурсах, що їх вона має, — українська еміґрація уявляє собою ще образ ідиллії. Треба додати, що до популяризації української справи причиняються також наші добрі сусіди: за большевицьким експериментом на Наддніпрянщині слідкує вся політично думаюча людськість, — не проходять безслідно і деякі інші події, хоч про них голосно не чутно. Хоч це болючі для нас справи, але „нема лихого злого, щоб на добре не вийшло" — в цім випадку в користь ще більшого зацікавлення світа українською справою та в таких країнах і серед таких народів, які донедавна байдужно проходили над українським питанням.

Серед безлічі справ, які творять справжній хаос відносин в Европі, а навіть у цілому світі, українська проблема є тільки одним відтинком, і тільки одною із справ, про яку знають і відчувають, що вона прийде на чергу і що тому

треба за нею вже тепер слідкувати. Не маючи ні клаптика території з власною державністю та ніодного вояка, ми, очевидно, не маємо змоги активізувати й актуалізувати української проблеми так, щоб вимогти на сильних міра сього, щоб вони розвязку української проблеми ставили перед усякими наддунайськими, судетськими, еспанськими, палестинськими чи якими там іншими проблемами. Але це не може нас ані зневірювати ні баламутити. Не є в нашому інтересі европейський хаос. Навпаки: хочемо бачити ввесь захід Европи та всю Середню Европу сконсолідованими. Але як довго істнує на Сході совітський хаос і як довго над Европою висить атмосфера непевности — так довго мови нема про стабілізацію всього нинішнього европейського територіяльного стану, як також стабілізацію тих систем, які бють по нас.

Один визначний англійський журналіст, який з автопсії довший час студіював положення у центральній та східній Европі та м. і. був у Харкові і Києві, переїздив через Польщу й був на Закарпатті, — заявив недавно своїм розмовцям, що центральною проблемою упорядкування відносин у Східній Европі скорше чи пізніше мусить стати справа створення української держави над Дніпром. „Не легка це справа" — говорив він — „бо це велика справа, але без заспокоєння фізично й духово здорової нації, яка рахує кількадесять міліонів, що заселюють територію на межі Сходу й Заходу Европи, не може бути мира в Европі".

Не може бути сумніву щодо цього й не є це міякий мінус для нас, що ріжні народи — виходячи з власних інтересів і з власного погляду на світ — ріжно уявляють собі шляхи та методи розвязки української проблеми. Не треба теж лякатися ані свідомих наклепів, що їх ширить нині ворожа нам пропаганда (ось саме на іншому місці починаємо в нинішньому числі друкувати відомости про „нове протиукраїнське підприємство в Парижі"), ані тих нісенітних легенд, які родяться зі сполуки двох чинників: міжнародньої актуалізації української проблеми та політичного анальфабетизму. Таким робом европейська преса раз-у-раз алярмує світ ревеляціями: то про задуману окупацію України німцями (які фінансують ввесь український рух!), то про поділ сфери впливів на Україні між Німеччину й Англію, то знову між Німеччину і Польщу. Багато в тих поголосках фантазії, багато теж пляновової провокаційної роботи. Здебільша джерелом тих чуток є большевицька Москва, яка хоче скомпромітувати українців в очах тих держав, які лякаються надмірного розросту німецької могучости, а не маючи власного конструктивного пляну розвязки української справи, дають себе баламутити й дезорієнтувати.

Проти нас дують теж міжнародні масонські та жидівські кола, які посередньо, наслідком своєї боротьби з націоналістичними державами, підтримують Совіти та совітський „пацифізм". І тому беручи під увагу таку силу противників, тим цікавіше, що сплетнями про сталінівський, чи бісмарківський чи якийтам інший „винахід" українців або про „25 міліонів пруських марок" для українців Галичини можна годувати тепер хіба львівську вулицю, або політично крайно наївних людей: у широкому світі такий антиукраїнський товар не має вже збуту!

Стверджуючи факт поважного зацікавлення громадянської опінії світу українською проблемою та факт постепенного, але безупинного зросту розуміння в політичних колах Европи української проблеми в її міжнародньому аспекті, мусимо додати, що про нашу долю таки рішати будемо ми самі: своєю працею, організованістю і готовістю до жертв та посвяти, або своїм маразмом думки та паралiжем волі, своєю політ. розпорошеністю чи дефетизмом. „Такі обставини, в яких ви тепер живете" — говорять навіть розумні поляки — „можуть загартувати вас на великий, крицевої сили нарід, або перечеркнути вас". Коли приглядаємося не тільки зверхнім подіям, серед яких є і сумні випадки заломання і багато безсилої шарпанини з зайвим та шкідливим самовинищуванням, поруч із проявами великої моральної сили та відпорности, — мусимо ствердити, що в загальному українська нація кріпшає. Маємо великі втрати і треба бути приготованим на ще більші. Дуже можливо, що в нашу некористь зміниться навіть відсоткове національне відношення населення — і в Совітах і в Польщі і в Румунії. Але політичний потенціял українства від цього ні трохи не зменшиться! І від скількости душ не залежить сила нації!

І тому — горі імієм серця! Не вдоволяймося трафаретною фразою „нас багато — всеодно мусимо колись виплисти". Що значить відсталість і як згинути можуть великі і старі народи — бачили ми по недавньому загині етіопів, які впали знову до ряду первісних етнічних мас без ніякого політичного обличчя. Автоматизм перестав діяти в історії, — діє творчий дух і праця.

Творчий дух і праця мусять бути девізами української нації!

ВІД РЕНУ ДО РОНИ.

(Від нашого кореспондента.)

Женева, 23. серпня 1938.

Коли Шекспір прославив в одному зі своїх творів Прагу як морський порт, він доказав тільки, що тодішні англійці також мало знали географію, як і деякі з його земляків з доби великої війни, які гадали, що Прага біля Відня. Сучасна техніка могутніша ніж фантазія великого англійського творця незрівняних драм. Столиця швайцарських фінансів і торговлі, Базель, зробилася морським портом, справді досить віддаленим від моря. Тяжко навантажені барки з Амстердаму допливають не лише до Базелю, а і до вище положеного Райнфельдену, незабаром плавба по Рені сягатиме аж до Брюга. Розмірно невелику гірську ріку Аар мають урегулювати численними шлюзами в той спосіб, що плавба на ньому буде сягати через бієнське по невшательське озеро аж до Івердона, положеного майже в центрі Швайцарії.

Французька Швайцарія не хоче лишатися позаду німецької. Коли Базель зробився портом, то чому не може бути ним і Женева? Рона (Родан), правда, не Рен. Пароплави по ній доходять покищо, правда, тільки до Ліону, але проєкти плавби вже давно сягають до Женеви.

Сучасні політичні відносини, що спинили розвиток багатьох підприємств, сприяють не менш, ніж господарські, проектові продовжити плавбу по Роні аж до Женеви. Прихильники цього проекту вказують у пресі на те, що на випадок европейської війни плавбу по Рені спинилиб і Швайцарію відтялиб від її річного получення з вільним морем. В цьому випадку плавба по Роні малаб особливе значіння.

Одягнена в камінь пристань, Ке Туретіні, в Женеві чекає вже на середньоморські кораблі. Їй доведеться, правда, чекати ще досить довго. Найбільші трудноші, що їх треба перебороти, знаходяться недалеко від Женеви, на просторі яких 30—40 кільометрів. Тут Рона пробила собі вузький шлях між стрімкими скелями і пропливає незвичайно мальовничим каналом пінячись місцями від рвучкого бігу по досить значнім схилі свого річища. Про плавбу навіть невеликих барок тут не може бути й мови. Цим небезпечним шляхом пропливають тепер лише найвідважніші аматори каюкового спорту.

Але сучасна техніка має на все раду, розуміється, коли має потрібні грошеві засоби. Про мобілізацію цих засобів йдуть тепер переговори між Швайцарією і Францією, державами зацікавленими плавбою по Роні. Недавно відбулося засідання Швайцарської Асоціяції для плавби по Роні, на якому президент женевської секції висловив надію, що дотична французько-швайцарська комісія скаже нарешті своє рішальне слово і переговори між обома державами дійдуть до щасливого кінця. Отже коли потрібні гроші знайдуться, то біля Женеви повстане нове озеро Женісія — на французькій території, — що матиме 23 кільометри довжини і міститиме в собі 52 міліони кубічних метрів води. Повстане воно наслідком замкнення південного виходу кайону біля Белягарду. Тут теж мають повстати дві могутні електричні стації, що витворюватимуть річно 1.800.000.000 КС, себ-то 1/10 частину цілої електричної енергії Франції, чи 1/3 частину електричної енергії Швайцарії. Зайва вода відпливатиме каналом і творитиме водопад приблизно 50 метрів високий, що притягатиме, розуміється туристів. Цим озером відбуватиметься плавба по найтяжчім відтинку цілої Рони. З нього до звичайного річища ріки переводитимуть судна трьома великими шлюзами, довгими по 22 метри кожна. Грунти по обох боках Рони, потрібні для переведення цілої регуляції ріки та пристосування її до плавби, вже закуплено і почалися підготовні роботи з капіталом приблизно 60 міліонів французьких франків.

Пристосування Рони до плавби — це вияв загально-европейського руху мобілізації річних шляхів. Поруч з великанським німецьким пляном перевести за кілька літ сполуку між Реном та Дунаєм, та не менше грандіозним французьким пляном, що зрештою є покищо тільки на папері, получити системою каналів Біскайський залив з Середземним Морем, переводять в життя і декілька менших проектів. Модерне господарське життя вимагає раз-у-раз більшої маси технічних матеріялів. Перевозити їх залізницями — коштувалоб задорого, і тут приходять на поміч засоби транспорту, якими користувалися наші европейські предки в прадавні часи. Тіні забутих предків віджнвають і в господарському житті европейської спільноти.

М. Дазько.

Ґенеральний наступ на Ганкав.

Японський офіційний комунікат каже, що ґенеральний наступ на Ганкав почався в суботу в год. 6-ій рано. Наступ почався від мостового причілку на захід від Кію-Кіян і з японських становищ, положених на захід від озера Пон. Пі. По кількагодинній боротьбі японські відділи здобули важну стратеґічну лінію, здовж якої тягнеться західний відтинок укріплених китайських ліній, що творять оборону Ганкав. Одночасно японські відділи на північ ріки Янтсе вийшли з околиці Лючав у полудневo-західнім напрямі підтримуючи наступ на Ганкав.

БОРОТЬБА ТРІЙЛИВИМИ ГАЗАМИ?

Домеі повідомляє: Представник японського міністерства війни рішуче заперечив, будьто би японці підчас боїв під Юішан у провінції Кіянсі вживали трійливих ґазів. З подібними закидами виступив представник міністерства війни щодо китайців.

ГОСТРИЙ ПРОТЕСТ АМЕРИКАНСЬКОГО АМБАСАДОРА В ТОКІО.

З доручення державного секретаря Гулла амбасадор Злучених Держав у Токіо склав у пятницю 26. ц. м. гостру протестаційну ноту в імени свого уряду проти наражування на небезпеку життя американських громадян і безборонних цивільних подорожніх, що їздять літаками на признаних та устійнених торговельних шляхах. Амбасадор склав протест у звязку з нападом японських літаків на китайський поштовий літак, що вдержує комунікацію між Гонконом і Ганкав.

Банкроцтво комуністичної ідеї.

— „Війна між Австрією та Росією — писав Ленін у 1913-ому році до Горкого — булаб дуже на руку для революції (в цілій Східній Европі), але це річ сумнівна, чи Франц Йосиф І-ий та Миколушка зроблять нам таку прислугу..." Найбільший доктринер комунізму, Ленін, у тому часі був політичним ізгоем і проживав у Кракові, пятьдесять кілька миль від Збруча, над берегами якого рік після того пронісся гомін перших стрілів... І сповнилися висловлені з такою цинічною наготою Ленінові задушевні мрії, сповнилися скоріш, аніж він сам того надіявся.

Три роки пізніше Ленін переїздить у запльомбованому вагоні до Росії, щоб лютневій революції 1917-го року надати комуністичний напрям, а після жовтневого перевороту покликати до життя большевицьку (пролетарську) диктатуру. В началі премудрости тієї диктатури Ленін поставив терор. І, здається, що й не могло бути інакше. Бо з хвилиною, коли програма большевизму заперечила дотеперішній світ разом із його віковою культурою та цивілізацією, коли потоптала християнську етику, поломила усі моральні принципи, перемінила основно суспільний лад і повалила всякі дотеперішні авторитети, то очевидно, що в імя збереження та закріплення такої влади, а на дальшу мету, в імя знищення цілого світу при помозі „мірового пожару" — мусіли задеревіти в ньому всякі відрухи людяности, мусіли заніміти в ньому всякі, хочби й найтихші, голоси совісти, а натомість мусіло прийти до слова й затріюмфувати брутальне, фізичне насильство, для якого так чи сяк умотивовані масові морди, огидні тортури чи інші, хочби й найплюгавіші, злодійства сталися тільки засобом у поході до мети.

Цілих шість років шалів нечуваний терор на опанованих большевизмом територіях. Океан крови розлив военний комунізм (1917—23), вимордовуючи всамперед „контрреволюцію" в імя тріюмфу революції й топлячи в крові та вогні національно-державницькі зриви поодиноких, століттями гноблених Московщиною народів, в імя **„суверенного добра працюючих"**... Голови — писав злорадісно прокуратор великої французької революції Фук'е Тенвіль у розгарі найбільшої праці ґільотини 1794 року — падають у нас як горішки"... У відношенні до московсько-большевицької революції цю картину треба скріпити остільки, що голови падали тут як восени листя з дерев... І це все робив большевизм тільки для реалізації своеї програми.

Та минали літа, а з ними невблаганні закони життя стали перекреслювати щораз-то нагальніше комуністичну доктрину. Під напором дійсности Ленін в 1924-ім році мусів відступити від основних засад большевицької програми й проклямувати „неп", віддаючи цим робом нібитактичну данину суворим вимогам життя. На ділі-ж ця уступка була пророчистим виявом першої програної большевицької програми у війні зі життям.

В загальному. теоретики комунізму забували про одне, а саме, що життя людини, чи дано' людської збірноти, це не є механічний організм, який, накручений по Їхній волі чи вподобі, мусів би виконувати відповідні чинности та задовольнятися тим, з чого вони веліли б йому бути задоволеним. Основні потреби людських одиниць, що правда, всі однакові, але навіть і після заспокоєння цих потреб люди творять клубовище індивідуальностей з ріжними вподобаннями, хотіннями, бажаннями. І кожне бажання є немов окремою рацією для себе. А всяка рація вважає себе кращою за ту чи іншу протилежну рацію й скоріше чи пізніше всі оті рації зачинають брати себе за чуби...

Проголошуючи програмову „пятілетку", большевицькі головачі твердили, що щойно після її реалізації будуть заспокоєні всі основні потреби, що аж тоді прийде „суверенне добро"... І в імя того міліонові маси совітської молоді кинулися до шаленої праці, що виснажувала тіло й душу, а робітники таки просто робили перегони в продукції. І як гриби по дощі виростали в 1928—33 рр. на пустарах Росії фабрики-ґіганти, коштом страшних жертв переводжено насильну колективізацію сільського господарства. Але вкоротці наївна програмова теза про чудотворну силу новочасної техніки як мара розвіялась. Екстаза нової релігії машин скінчилася так скоро як і прийшла, бо показалося, що після виконання пятилітнього плину „пролетарська батьківщина" не тільки що не могла прокормити сорока міліонів міських ротів, які взяла на своє утримання, але не могла навіть запевнити їм отих мінімальних карткових „катьолків" і по тій причині скасувала нагло хлібні та взагалі апровізаційні картки, віддославши голодне населення на вільний ринок... А на вільнім ринку тимчасом хліб і взагалі всі товарі першої потреби, **подорожіли десятькратно** в порівнянні з цінами з часів „непу", а зарібки обнизилися на цілу половину... Таким чином совітське населення в чамбул перемінилося щойно тепер в одно величезне схвильоване озеро голодних жебраків.

В наслідках — серцями совітської молоді заволоділи не тільки **розчарування й розпач**, але в першій мір **найглибша ненависть** до творців і виконавців большевицької програми. **Заломилась ціла віра в комуністичну ідеольогію**, милянними бруньками розприслись усі надії на неї. Бо коли не помогли такими жертвами оплачені та з таким зусиллям здвигнені фабрики й коли завело страшними засобами сколективізоване та змашинізоване хліборобство, то в що більше вірити, на що рахувати, на що надіятись? Не диво, що на мурах фабрик-ґіґантів почали появлятись написи „гайль Гітлер" зі свастиками, почались погроми жидів, а що палкіші зпоміж молоді хопили за бомби та револьвери... В цьому випадку життя поклало програму большевизму вже на лопатки.

Йдучи на уступки у внутрішньоху обсязі свого діяння, творці й виконавці большевицької програми не думали бодай робити подібних посунень на зовні. Все-ж ціла серія невдач у намаганнях викликати світову революцію (Мадярщина з Бела-Куном; Італія — з Маттеоті; Німеччина з Тельманом-Димітровом) приневолила їх зійти з принципіяльних програмових позицій та почати відповідні до часу й умовин та сперті тільки на півзасобах маневрування в формі творення хаотичних „фолькcфронтів" та істеричної оборони ріжновидих демократій Що більше, завзяті програмові намагання роздути світову пожежу не тільки не принесли большевикам бажаних успіхів, але навпаки, дали цілком протилежні висліди, що в засаді та з аспекту найближчого майбутнього по всій правдоподібности будуть „каменем преткнення" їхнього кінця. Адже фашизм чи тоталізм саме в тих державах, що на них передусім було звернене вістря большевицької пропаганди, був викликаним вовком з ліса і став нічим іншим як тільки **антитезою** програми большевизму! Навіть в Еспанії, де спочатку большевицька революційна програма мала безперечні успіхи, (такі події як підпали церков, богохульні вибрики, розстріли без суду, викидування з домовин небіжчиків і наруга товпи над ними, вибирання очей полоненим стрільцям національних військ, пожежі, грабежі і т. д. зовсім зрівнялися з подіями першої фази московсько большевицької революції) виросла вкоротці його антитеза та нещадно його вже майже викінчує.

Від вбивства Кірова (1934) до сьогодні большевицька програма (поки що буде!) ратується виключно терором. Цим разом, якби на глум, із кровю вчорашніх „клясових ворогів" змішує кров старих революціонерів, найавторитетніших своїх теоретиків, найвищих військових достойників, найбільше заслужених большевиків, діячів усесоюзного, республиканського, обласного, раойнового, чи якого хто хоче калібру. Отих „старих революціонерів", нерідко випробуваних содрузів Леніна, в кільканацять літ найвірнішої служби оця програма... визнає **запроданцями, зрадниками, шпіонами** й іншими скаженими собаками (в Україні: **націоналістами!...**), та очевидно, як і скажених собак нищить їх поголовно в супроводі театрального суду або частіше й без нього...

Та чи врятує цим себе? Мабуть таксамо, як камфорові інекції організм в агонії!

Іван Шкварко.

—o—

Нове протиукраїнське підприємство в Парижі.

I.

Недавно на сторінках „Діла" (3. ц. м.) появився цікавий допис про „Нове протиукраїнське підприємство в Берліні". Даю цій своїй статті подібний заголовок, хоч мова буде нижче не про Берлін, а про Париж. Роблю це свідомо, бо інспірація обидвох цих підприємств (хоч їх „калібр", так мовити ріжний) одна й та сама: вона йде від наших традиційних „друзів" від російської еміґрації.

Минають роки, ця еміґрація потрохи фізично корчиться, а ті, що залишились, безнастанно розкладаються у взаємних сварках і інтригах та остаточно тратять у поважних політичних колах той вплив, що його колись мали у Франції 20 років тому, коли з таким успіхом шантажували французів, проповідуючи, що вони є речниками „колишньої та майбутньої Росії". Але в одному треба віддати їй належне, в одному російська еміґрація тверда та непохитна: у ненависті до української державности, до цієї потвори вигаданої ворогами Росії. Українські політики мусять завжди памятати аксіому, що ніколи, ні при яких обставинах, російська еміґрація, без ріжниці кольорів, не помириться добровільно з українською самостійницькою думкою. Числити на щось інше можуть лише або наївні люди, або ті, що самі не стоять твердо на самостійницькому ґрунті. Ось маленький епізод, один із тисяч, який ілюструє цю правду. Недавно в хаті одного париського публіциста було приняття, на якому були присутні журналісти ріжних націй; поміж ними також одна з чільних постатей російської еміґрації, людина, що ввійшла вже до історії, до речі — „лівих" поглядів. Один чужинецький журналіст згадав якось про амстердамську подію. Тоді російський еміґрант сказав буквально таке: „Рідко я мав таку насолоду, як коли прочитав у ґазеті про смерть Коновальця, того чоловіка, бо це був лютий ворог Росії"...

Така канібальська заява зовсім не пошкодила коли інде в іншому товаристві цій самій людині розвивати перед чужинцями гарні думки про слявянську єдність. Чуючи ці гарні вислови, я все думав про те, що писав Драгоманов: „Під усіми фразами про славянську єдність лежить у деяких панів традиційна жилка Івана Каліти та Аракчеєва, яка дуже мало обіцює доброго в будуччині для славян і для нас".

II.

За сумною традицією нашої історії інспіратором нового антиукраїнського підприємства в Парижі є наш „землячок". Це зовсім в порядку річей.

Не було ні одного антиукраїнського акту від російського уряду, якого інспіратором не був би наш „малорос".

„Землячок" на париському терені, знову таки за нашою традицією, носить імя, знане в історії нашої культури, а саме імя Гулевича й походить від тої Гальки Гулевичівни, дружини мозирського маршала Степана Лозки, що 1615 року записала свій маєток на заснування Богоявленського манастиря й школи у Києві. І знову за нашою ганебною традицією „землячок" використовує своє історичне імя перед чужинцями для антиукраїнських заяв. Так робили й роблять всі ці Родзянки, Капністи, Шульгини (Василь), Савенки і т. д., повторючи клясичну фразу: „Я сам малорос, але..."

На цьому місці дозволю собі на хвилину залишити пана Гулевича молодшого й згадати його батька, заслуженого російського ґенерала ґвардії, відомого професора колишньої академії російського ґенерального штабу, що й досі на еміґрації займається військовими питаннями. Думаю, що не буду некоректний (це вже історія), коли оповім тут перше й останнє побачення з ґенералом Гулевичем, таке характеристичне для нашої теми.

Було це 18 років тому, у листопаді сумного 1920 року, по остаточній евакуації України частинами нашої армії. Автор цих рядків зустрічався тоді з покійним вже послом Франклен-Буйоном, головою закордонної комісії парляменту, одним з рідких поважних французьких політичних діячів, що будучи великим і палким французьким патріотом, вважав корисним для своєї батьківщини істнування української держави. Так ось одного разу у ждальні до кабінету того французького діяча побачив я ґенерала Гулевича, який прийшов зложити за моїм посередництвом деяким французьким колам цілу політичну декларацію, якої короткий зміст був такий: большевизм, що тоді переміг, загрожує цілій Росії і спонукує всіх російських патріотів шукати засобів, щоб його знищити. Гулевич переконався, що одним з таких засобів є український національний рух, який, мовляв, є не стільки антиросійський, як антибольшевицький. Тому він бажав би віддати свій військовий досвід українському рухові й через те прохав мене познайомити його саме з Франклен-Буйоном. При цьому, як годиться, ґенерал Гулевич додав, що він сам „малорос", згадав, розуміється про Гальку Гулевичівну і не забув підкреслити трафаретно, що завсіди захоплювався українськими піснями й „навіть" в його військових частинах співали такі пісні.

Вислухавши мого розмовця, я завдав йому лише одне питання, але на мій погляд найважливіше: „Гаразд, пане ґенерале, а що буде, як большевизм впаде й українці будуть боротися за свою державність проти нової небольшевицької Росії?"

На це ґенерал Гулевич чесно відповів, що в такому разі він... збереже „невтралітет", бо не вірить в доцільність української самостійности.

Так само отверто й автор цього допису заявив тоді російському генералові українського походження, що не вважає для себе можливим знайомити його з французькими діячами, що

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

Над море!

Трамваї, автобуси безупинно викидають сотнями нарід перед входом до остійської стації. Усі спішаться, женуть до поїздів, які що десять хвилин несуть цю спечену сонцем юрбу до Остії. Сама думка: над море! побуджує уяву всіх: позбутись спеки міста, поринути в сині, то ізмарагдові безмежжя моря, що живим плесом корчиться і нестерпно білими хвилями, як зубами чіпається берега, гатить у нього щосили й охоплює зіпрілу людину з міста й пестить її необагненими пестощами; синява тремтить і сама схиляється до прохолодного плеса.

Ось така настанова: над море! робить людину — звичайно, наче мула, терпеливу на спеку, на сонце — горячкову, роздратовану, нестерпну. Щойно коли рушить поїзд і прохолодний вітер у переверти йде по вагоні, тоді люди стають знову добрі, усміхнені, приятельські, правдиві ближні. Тоді краще оглядаєте римлянок, їх стрункі, трохи повнаві, постаті, у яких бачите расу, гармонію. Їх одяги живі, чепурні, що не знаєш: вони фіґуру чи та їх прикрашує, оживлює. Їх зачіски, то „обарінком", мов веcільним короваем вються довкола голови, то ось усе волосся зібране до гори й притримане гребінчиками то клямрочками як у другій половині минулого віку. А все зо смаком, із грацією. А ті чорні, ненаситні, як та спалена, спрагнена римська Кампанія — очі! Мої приятелі, знайомі, з якими їду до Остії, тільки знай, що шепочуть:

— А, грець-же їм!...

— Та й гарні-ж бо до біса!...

І справді — як не дуже обезцінюєте сучасний вік — побачите між цими жінками всі Афродити, які є у... музеях Европи: хоч би й ту найкращу — керенайську. Тут натрапите й на Форнаріну, якої очі, це палкий жар вулькану, а плечі і решта, що можна бачити в палаті „Фарнезіна" в Римі, це гимн красі. Мимоходом: либонь єдиний правдиво пережитий твір Рафаеля — це Форнаріна!

Море від народу рябіє, кидається, міниться. Гомін такий, що важко тут визнатись — горлають люди, чи казиться море. Хвилі великими бурунами радісно кидаються на людей, що пищать, іржать, скачуть, регочуться, то нуркуючи діравлять стіни високих хвиль.

Роберт Лісовський, побачивши, як ростуть білі коси розгуляної хвилі, кидається з розпростертими раменами, як в обійми коханки, і реве в розкоші. Улас Самчук, як родовитий волиняк, несміло, стримано підсміхається, а коли хвиля зненацька хлосне його, він мугикає. Я ще гірше тут виходжу, бо хвиля мене кидає на обі лопатки і лечу на дно. Лісовський гасає тут нічим козак по Чорному Морі. Тут пізнаєте його вдачу: і морю піступному і тому довіряє.

Пора обіду. Море самітно бється об беріг. А народ — на стільчиках, на лавочках, на ґанках кабін розставляє: макарони, мясива, сир, соковиті бресквии, чорну каву, а то й вино в цю спеку — і все, підливаючи джерельною водою, споживає. По пляжі несеться гомін вдоволення. А там — у тіні, біля кабін, у пісок зарившись, народ то в карти грає, то дрімає; тра- вить. І так — годин дві-три супокою, хропіння, воркотіння молодих.

Лісовський бере фарби, палітру, а я лавку шукаємо місця. Найшли: видно синяву моря, три ріжноколірові парасолі, під ними сидять, то лежать у ріжноколірових хустинках жінки і грають у карти з молодими парубками; а дальше — жовтавий пісок і небо.

— Це буде добре, Роберт?

— Побачимо...

І малює. А я — асистую й тому [illegible] часу:

— Роберт! Глянь — як ланя!

— Ум-гу!

І оком не кинув у ту сторону кудою пройшла ланя: так поринув у казку колірів. Це не те, що Петрусь Холодний:

— Петре! Он жук!

— Де-де?

І кинув і фарби, і палітру в траву, а сам притьмом кидається за жуком.

Улас Самчук — теж пішов над сам беріг і там сів, розгорнув часослов моря і простору і відмовляє вечерню. Сам і співає. Спів його завжди веселий. Темпо: гопак!

— Бо українська пісня слізлива. Хіба: „Вже більше літ двісті" — каже.

Парадоксальний, як усі люди пера. А вже на політику не зводіть із ним розмови! Бо все, що було до 1921. р. — це ні к бісу!

І так на цьому бенкеті сонця, моря, простору, чорних очей, колірів нашого мистця і день проходить і пре сонце в море. І ми поміж пальми поміж гомінливий народ до поїзду.

Поїзд стогонить гомоном тугої радости, втіхи несе нас до Риму.

Пізна ніч уже. А цикади в Римі ще райдикають і скобочуть небо, що зорями аж тремтить так хіхоче.

Рим, серпень 1938.

——o——

цікавляться українськими справами. На цьому вся справа й скінчилася. Вже тоді, а тепер тим більше, я мав найменше довіря до тих, все одно росіян чи українців чи навіть французів, які підходили до української справи виключно від своєї ворожости до большевизму, бо суть української справи не покривається з антибольшевизмом. Вона жила, коли ніякого большевизму не було, вона — Бог дасть — житиме й тоді, коли від большевизму залишиться тільки спомин. Від змішання цих двох понять виходить лиш трагічна путаниця. Найкращим доказом на це була доба Гетьманщини 1918 року. Скільки було в нас самостійників, що по правді зовсім не були самостійниками, а лише антибольшевиками! Де вони тепер? Велику більшість їх знайдете між російською еміграцією. Хто не памятає, як Ігор Кістяковський у літі 1918 р. проголошував на право і ліво свою самостійність? А де він тепер? Заступник голови національного союзу російських журналістів у Парижі і признаюся, що я червонів самотній у своїй хаті за нас усіх, коли читав, як колишній міністр внутр. справ Української Держави, українець з роду та ще доброго роду, бенкетував оце недавно з з приводу ювилею паризької чорносотенної газети „Возрожденіе", що ненавидить українців та українство. Таких Кістяковських було в нас на сотні, всі вони були ворогами України, а приняли їх лише через те до свого гурту, що вони були антибольшевиками. Як тільки їм здавалося (в цьому вони гірко помилялися), що большевизм паде, вони негайно показали своє справжнє обличчя й принесли нам свою „федерацію", до якої якраз Ігор Кістяковський теж додав свою руку.

Вертаючись до ґенерала Гулевича, я дійсно не помилився у своїй оцінці: він спокійнесенько вернувся до своїх друзів російських монархістів україножерів і благословив свого сина в його праці.

III.

Праця молодшого Гулевича від деяких років у Франції головним чином має за завдання поборювати на чужинецькому ґрунті українські державницькі змагання. Потім, у 1931 році, він видав французьку книжку „Царат і революція", в якій присвятив великий розділ українській справі. Вся стара бутафорія україножерства там вібрана, так, що сторінками Ґулевича був би вдоволений і сам славетній Щоголев, колишній київський автор україножерного підручника для царських жандармів. Молодому поколінню читачів „Діла" нагадаю, що архитвір Щоголева, на якому виховалося ціле покоління жандармів, і на жаль також і російської інтелігенції, називався „Современное украінское двіженіе, как етап южно-русскава сепаратізма" — Київ, 1912). Отже в альбомі праці Гулевича маємо цілий протиукраїнський реквізит з найбільшим (як завжди) аргументом про „німецьку інтриґу" і побічним арґументом про „зрадника" Грушевського, німецького аґента, який „вигадав історію та створив мову-жарґон, змішаний з краєвого діялекту та польських і німецьких слів".

Реального значіння публікація Гулевича при всіх заходах близьких йому кол не мала ніякого. У Франції виходять тисячі книг про закордонні справи (я сам, як журналіст, дістаю у місяць в середньому щось з добрий десяток таких книг); щоб якусь з тих книжок не те що читали, але й у пресі поважно оцінювали, треба, щоб автор мав якесь знане імя, або щоб зміст його книжки був дійсно чимось цікавий. Тимчасом імя п. Гулевича нікому нічого не каже, а антиукраїнський зміст його праці трохи спізнився. Широкий загал засадничо не читає таких публікацій, а щодо кількох славістів і знавців східноевропейських справ, вони добре вже знають вартість антиукраїнського музею Гулевичів. Грішним ділом, автор цього допису був одним із дуже малочисленних публіцистів, що зацікавилися працею Гулевича та присвятив їй кілька „теплих слів" у журналі „Монд Сляв", але так мовити з бібліографічного обовязку. Несмачний вибрик у книжці Гулевича проти покійного Грушевського не пошкодив тому, що коли у 1934 році Михайло Сергієвич скінчив своє трудяще життя у злиднях, завдяки червоним однодумцям Гулевича в українській справі, — в найбільшому славістичному журналі „Монд Сляв" автор цих рядків мав змогу освітлити справедливо життя й діяльність першого голови української держави (число за січень 1935 р.), і та стаття була джерелом для кількох інших французьких заміток про покійного.

Ілько Борщак.

(Кінець буде).

——oo——

Рідна мова — твердинею нації.

Це було, справді, щось несамовите і величне!

Давня, багата, своерідна мова великого народу була покрита якимсь туманом небуття, переховувалася тілько по кріпацьких селах та по передпокоях, уявляла собою цілком запорошений та забруджений діямант. Але досить було зявитися ґенієві, і як від могутнього удару блискавки розвіявся, зник туман; тисячами іскор замерехтів цей прегарний діямант. Здивувала і поміщичі садиби і петербурські сальони і київські кабінети вчених своєю красою, своєю багатогранністю, милозвучністю українська мова, що збереглася, виростала і розвивалась впродовж віків.

І тілько ґеній з суто віщою прозорливістю міг сказати ще 100 років тому, за тих часів нічим необмеженого панування Росії над Україною, що не лише це українське слово, українська мова возвеличить досі малих, досі німих рабів, але що ця мова стане „на сторожі коло них", що вона боронитиме український нарід, його національність, уявляючи собою справжню твердиню проти всіляких наступів з усіх боків.

І як до джерел цілющої води кинулись піоніри української етноґрафії до скарбів української народньої мови, витягаючи їх на світ, досліджуючи їх, а талановиті майстри, користуючись ними, творили українську літературну й наукову мову.

Такий раптовий розквіт щойно відродженої української мови, цілком самостійної, цілком ріжної від російської, не міг не звернути на себе уваги Петербурга, завжди підозрілого до тих ніби і „самоотверженних малоросів".

Треба було викоренити крамолу!

І міністр внутрішніх справ ґраф Валуєв ніби виконав це доручення. З суто магнатською недбалістю та призирством заявивши, що української мови „ніколи не було, нема і не буде", він ужив для введення в життя цієї своєї тези всіх засобів, доступних цьому міністерству.

Але від вітру гасне тільки невеличкий вогонь, полумя від вітру розпалюється все більше і більше.

І інстиктовно зрозуміли тодішні українські патріоти, що українська мова фонетично цілком ріжна від інших, сусідніх, мусить мати і цілком ріжне, тільки властиве їй зображення, свій власний правопис. Чимало було спроб створити його: повставав і правопис Максимовича, і Драгоманова, і „Старої Громади", і Куліша і ріжні інші. Такий „сепаратизм", зрозуміло, ще більше переляках російські і зрусифіковані впливові кола, і начальник III. відділу власної його величности канцелярії, ґенерал адютант Потапов, що вислужився з незаможніх курських шляхтичів. мусів вжити ще рішучіших заходів, ніж 13 років тому Валуєв. Не дуже і складні були ці заходи: забороняти і забороняти! А професор петербурського університету, так би мовити представник російської інтеліґенції, одночасно і начальник головної управи у справах друку, Григорієв, отверто казав, що уряд ніби нічого не має проти „малоросійської мови" (довелося таки визнати її істнування!), а бореться тільки проти сепаратистичного утворення самостійного українського правопису. „Пишіть „романовкою", (тобто офіційним російським правописом), і ми будемо вам дозволяти всіляку белетристику!" — казав він. За небезпечне вважалося підривати три кити, на яких трималася „єдина неподільна": „ять", „яри" і славетний „твердий знак"!

І знову таки штучна гребля може припинити течію тільки слабосилої річки, могутні ж хвилі зривають усі перешкоди. Прорвано, зірвано, знищено всі греблі, всі перешкоди підчас відродження України!...

Та знову москалі закладають греблі, знову вживають заходів урегулювати на свій лад, припинити, замкнути українську течію.

І як один з перших проявів українських зусиль відбудувати знову втрачену політичну суверенність, повстав могутній рух закріпити під окупацією суверенність української мови, рух, свідомий того, що з закріпленням рідної мови на національно-наукових підставах, не страшні вже будуть усілякі спроби асиміляції і денаціоналізації. Цей рух перетворився у таку творчу культурну працю, що ледви чи є йому подібна в історії.

Закидав дехто тим українським науковим силам, що вони спокусилися на „лакомство нешасное". А „лакомство" це складав „пайок" з четверти кіля якогось зеленого хліба щодня та іноді трохи напівзгнилого пшона. Та і це діставали „штатні", а численні „позаштатні" тільки дивились на це. А працювали разом і „штатні" і „позаштатні", працювали без опалу (вибігали на Велику Володимирську погрітися, бо казали, що на вулиці тепліше ніж по кабінетах та бібліотеках), без освітлення, без теплого одягу, працювали не для нагороди, не для слави (бо невідомо було, чи пощастить видрукувати), працювали тільки для майбутнього батьківщини. Бо знали, що вдосконаливши українську мову по всіх її галузях, що оформивши український правопис, відродивши національну українську фразеольоґію, вони створять те, об що розібються всі ворожі атаки.

Чи треба перераховувати ті численні славетні назвиська, які будуть пишатися на мурах майбутнього Українського Пантеону, під якими буде дописка: „згинув за українську культуру"?!

І мали вони щастя на власні очі бачити, як жадібно переймав висліди їхньої праці український нарід під окупацією, вважаючи це за надійну протиотруту від небезпечних ґазів, що насувалися вже з півночі. І бачили вони, що за справу національної чести вважали і старі, і молоді українці вивчити, знати як найдосконаліше свою мову, свій правопис, свою фразеольоґію. Це не було бажання зберегти за собою посаду, бо для цього досить було скласти іспит з української мови, щоб дістати посвідку „другого ступня", але всі хотіли обовязково мати посвідку „І. ступня". А пригадати старого Миколу Левицького, що маючи понад 60 років чи не ретельніше за інших ходив на курси українізації, жартуючи: „а всежтаки умру, знаючи свою мову!" Не було тоді людей, що казалиб: „Я-ж українець, навіщо мені вчитися української мови?" Бо всі, хто вважав себе українцем, уважали за свій моральний обовязок справді знати українську мову.

І були це часи, коли ще боронив українську мову, український правопис, українську фразеольоґію своїми впливовими плечима старий українець, Микола Скрипник.

Але російський дух не змінився від перенесення столиці з Петербурга до Москви, від зміни трьохколірового прапору на червоний і з незмінною лютістю ішли заходи знищити український національний рух. Розгромлено Скрипниківщину: одні падали, інші відхоплювали прапор, змінювали засоби боротьби, ішли на компроміси, на уступки (ох, як легко виступати в тозі обвинувача проти тих, хто не може боронитися), — ішли на смерть.

Замість правопису року 1927, правопису Скрипника, повстав правопис року 1933 Хвилі, (якого чомусь вважають жидом), але всетаки ще правопис український і тому такий ненависний, страшний для Москви.

Сучасний міністр внутрішніх справ Росії, походженням з ніжнеґородських робітників, Єжов, що так само зоольоґічно ненавидить українство, як і його попередники — представник російської аристократії ґраф Валуев, представник дрібної шляхти Потапов і російської інтеліґенції Григоріев — та може всетаки розумніший за них, вирішив, що українська мова теоретично мусить істнувати, але фактично її мусять зліквідувати самі таки українці шляхом певних реформ, денаціоналізуючи її, наближаючи цілком до російської, нищучи український правопис, українську фразеольоґію, ну а в нагороду за це можна українцям покищо залишити літери „і", „ї", та „є". Літеру ж „ґ" вже ліквідували.

І покликали окрему комісію для цього, вже працює вона, вже виринають ріжні штудерні проекти.

Є преґарна новеля Мопасана про те, як учитель француз у французькому Альзасі, що його заокупували німці, в останній раз дає лекцію з французької мови учням французам і як діти тільки тоді освідомили собі, як дорога їм, незамінна рідна мова.

Але як ріжняться, як вище стоять своїми рафінованими заходами російські окупанти України з 1938 року від німецьких окупантів Франції з 1871 року.

Нема тепер ніякої заборони провадити навчання українською мовою, — навпаки, воно передбачене законом, але по суті навчатимуть там російської мови подвійно: навчатимуть її і російською мовою, навчатимуть і „малоросійським наречієм". І яка потайна траґедія тих учителів-українців, що знаючи знаменито свою мову, змушені будуть навчати українських дітей цього „наречія". Очевидно, ніякі атаки ворога не можуть мати цілковитого успіху, українська нація, українська національність — цей сучасний Верден — залишаться непереможеними, не дивлячись на ріжні льокальні успіхи, на захоплення декількох фортів...

Але чи не повинні українці поза межами Совітської України відповісти на цю частинну перемогу ворога єдиним фронтом досконалого знання своєї мови, свого правопису, своєї фразеольоґії?!

Автор тих рядків не є фільольоґом, а проте відчуває, які ріжниці між т. зв. академічним правописом з 1927 р. (так само недосконалим і „компромісовим") і теперішнім, що його накидують у Совітах. Ось нпр. новий правопис вимагає вживати дієприкметників теперішнього часу на „чий" та минулого на „ший" (таке улюблене „бувший"!), а правопис із 1927 р. рішуче доказував, що такі форми чужі українській мові і т. д.

Чи не слід нації, яка майже тисячу років тому ввійшла на шлях культури, покінчити з „отаманією" на мовному фронті і не чекаючи на майбутні можливі реформи в цьому відношенні, створити єдиний, справді консолідаційний фронт рідної мови, ставлячись до цього не як до примусу, а як до справи національної чести!

Могутній поступ української літературної та наукової мови поза межами Совітів безумовно підриває всі макіявельські заходи совітських русифікаторів, а проте й по цьому боці бачимо на фронті літературної мови явища, які повинні зникнути.

Гл. Л.

Скандальний вибрик чеських професорів.

Празький уряд має тепер дуже багато клопотів з трьома, чи може навіть з чотирма самостійницькими рухами, які грозять розвалити знутра чехословацьку державу, при чому акція тамошніх німців, мадяр і поляків находить всебічну моральну підтримку дотичних сусідніх держав, а акція словаків та закарпатських українців має підтримку всіх їх земляків у цілому світі і хоч зводиться до вимоги автономії, проте вдаряє в теперішній устрій держави та систему правління. По-правді, то на однім тільки Закарпатті нема у сучасну хвилину ніякого сепаратистичного українського руху, який бажав би відлучити цю територію від Чехословаччини та прилучити її до якоїсь сусідньої держави. Що більше, можна сміло твердити, що під цим оглядом є однозгідна вся українська політична думка, так само, як уся українська політична думка є проти ревізіонізму щодо Чехословаччини.

Тому ми українці маємо право домагатися і від миродайних чеських чинників повної пошани наших національних прав.

В наших руках пропаґандивна брошура ректорів чеських високих шкіл, що саме появилася французькою мовою у Празі „Чеські школи в австрійському режимі і німецькі школи в чеському режимі"*), в якій чеські ректори вичислюючи всі нації в ЧСР **навіть не згадали про істнування української меншини.** Якомусь першому ліпшому чеському урядовцеві, що провадить глупу русифікаційну чи чехізаційну політику на Закарпатті, можна виправдати це його півінтеліґенцією та коротким політичним розумом, бо ми, навчені досвідом, не маємо загалом до урядовців ЧСР надто високих спеціяльних вимог. Інакша справа, коли перед нами текст підписаний всіми ректорами чеських високих шкіл, які в полемічній брошурі з Німеччиною не признають ніякої української меншини в ЧСР.

Українська меншина названа там російською: nationalite russe. Це підписали: ректор університету Карла IV. у Празі, ректор університету ім. Масарика в Брні, ректор університету ім. Коменського у Братиславі, ректор політехніки в Празі, ректор високої технічної школи в Брні, ректор високої технічної школи в Пшібрамі, ректор ветеринарії в Брні, ректор високої хліборобської школи в Брні, ректор теольоґічного факультету Кирила і Методія в Оломуці, декан протестантської теольоґії Гуса в Празі, декан католицької теольоґії в Братиславі, декан протестантської теольоґії в Братиславі та ректор академії мистецтв у Празі.

Очевидна річ, що цю свою книжечку розіслали чеські ректори всім закордонним університетам, визначним ученим, політикам і т. д. Ми з прикрістю підносимо цей скандальний виступ чеських інтелектуалістів супроти української нації, що живе в ЧСР та рішуче протестуємо проти цього. Хочемо теж запитати миродайні кола ЧСР, чи це в інтересі чеської державної рації підбурювати проти себе цілу українську прилюдну опінію? Вважаємо, що таким своїм виступом чеські наукові кола здискредитували себе в очах усього українського громадянства в ЧСР та поза його кордонами, представляючи себе як якусь політичну московську експозитуру. Ми цікаві, що сказалиб чеські пп. професори, колиб українські наукові кола за підписами професорів ріжних університетів перекреслили істнування чехів на якомусі великому просторі їх етноґрафічної землі, або колиб чеському народові накинули національну назву іншої нації?!

Цей крок чеських учених піддає під знак запиту наукову вартість цілої тої їх брошури

*) Les Ecoles tchèques sous le régime autrichien et les écoles allemandes sous le régime tchécoslovaque par les Recteurs des établissements de l' enseignement supérieur de langue tchécoslovaque. — Prague 1938.

Туреччина розбудовує пристані за англійські гроші.

Турецький часопис „Джумгуріет" повідомляє, що Туреччина підготовляє програму публичних робіт, що їх виконають коштом англійського кредиту у висоті 10 міліонів фунтів штерлінгів. Найважніше місце займає будова портів на Чорному Морі в Чатал-Агзі і Трапезунті. Матеріял до будови доставлять англійські фірми. З цією метою повстало в Льондоні окреме бюро, що вестиме рахунки англійських достав у межах кредиту. Порт у Трапезунті буде важним осередком транзиту між Зах. Европою та Іраном, порт у Чатал-Агзі обслуговуватиме найбільший вуглевий басейн Туреччини Зонгульдак.

З польської преси.

Вічно перестрашений „ІКЦ".

„В польській пресі закипіло" — каже д-р І. Кле у статті п. н. „Після конфіскати пастирського листа митрополита Шептицького" у краківському **„Ілюстрованім Курієрі Цодзеннім"** (ч. 37 з 28-го серпня ц. р.) — і підкреслює, що далі триває дискусія, в якій бере участь ціла польська й українська преса. І на свій запит: „в чому річ" відповідає:

„Оце українські впливи вдираються завдяки підтримці деяких попів, переконаних націоналістів, на терен православної Церкви!

„Про цей факт, як і про політику греко-католицької Церкви, ми нераз вже мали нагоду алярмувати. Цей загрозливий прояв на терені православної Церкви, досі льояльної — це новий факт, що дуже затривожує. Бо прихильники „Великої України" хочуть розтягнути свої впливи навіть на Холмщині (!) та в значній частині люблинського воєвідства!! (знаки оклику — ІКЦ). На тій самій Холмщині, що в нашій історії записала найкращу карту мучеництва і звязку з римським Костелом і польщиною. Провокація і явна протидержавна робота дійшла до того, що польська влада рішила нарешті покласти край поширюваній українській агітації.

„Отже заряджено ліквідацію 130 нелеґальних домів молитви, що їх вели попи, переконані прихильники українського сепаратизму, що підпадали свідомо чи несвідомо також акції, яку вели комуністи.

„Ціль тих церков була тимбільш неясна що на тому самому терені істнують леґальні парохії, що цілковито заспокоюють потреби людности.

„Рішення адміністраційної влади, що зліквідувала зайві церкви і на жаль осередки і щупальця державного сепаратизму, стало ще більш зрозуміле після пастирського листа митрополита Шептицького (!), що його — як це ми вже повідомляли — сконфіскували.

„Цей лист, голос зі св. Юра, який нераз дав доказ свого становища супроти Польщини, займається м. ін. саме справою православних церков. Загадочною стає ситуація, в якій достойник католицької Церкви займається обороною інтересів православія"

Цю загадку, на думку ікацівського автора, розяснює опінія української преси, що — як д-рові І. Кле видається — „зраджує незвичайне схвилювання". А те схвилювання походить нібито з того, що „українці рахували", що пастирський лист митрополита „пройде цензуру завдяки неувазі адміністраційного чинника".

„Звідти схвилювання і нечуване обурення українського часопису під адресою спліткарів та балакунів, „які вміли вкрастися навіть в найближче окруження нашого князя Церкви, що має довіря до людей". Балакунів каже український часопис пятнувати назвою „зрадників народу".

„І оце випадає запитатися: якіж то надії покладали галицькі українці з „князем Церкви" на чолі, в тих збурених і нелеґально втримуваних домів молитви православної схизми (!), коли український часопис уживає слова „зрадники". Ця щирість у звязку з неймовірною іритацією української преси, якої зразок ми навели, ще зрозуміліша на іншому тлі.

„Бо як пише „Ґонєц Варшавскі", українські діячі з послом Бараном внесли в соймі кілька інтерпеляцій у справі церков. Вони вказували недвозначно, що українці хочуть з суто державної проблєми, отже з відношення Річипосполитої Польської до православної Церкви — засіб до розіґор для своїх ірредентистичних цілей. Посол Баран був також у православного митрополита Діонисія як і у митрополита Шептицького та предкладав їм мабуть „відповідну" точку погляду. Як це виглядало — знаємо з конфіскати. Бо у вислідi тих інтервенцій появився пастирський лист, що його, як спертого на фальшивих і тенденційних фактах — сконфіскували.

„З освітлення тих фактів і широкої пресової дискусії очевидне, що під плащиком оборони православія (на якій підставі?) українські провідники старими й випробуваними методами намагалися вести власну аґітацію. Небезпека була тим більша, що захоплення у свої руки Церкви на Сході — це

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС „ДІЛА" Ч. 24. 4

ІВАН МОЙСЯК.

На посаді.

Вдолину, вдолину, наче в глибоку миску я сходив в родинне село Василя Стефаника. По дорозі зайшов до філії кооперативи. Крамар — мій знамий. Я сказав йому про мою місію. Аж квасно мені зробилось від його скислої міни. Я негайно попрощався і за кілька хвилин опинився в кооперативі. Тут довідався, що справник десь недалеко сидить.

Справник складав лабудз. Привітались, розбалакались: згода, він тільки підопре кількома дрючками скирту й може йти. Тітчин годинник виказував полудень.

— От тобі й урядування! от тобі й економія часу!...

Незабаром ми вже виписували довжників. Не знаю, чи дурнуватий тішився так царівною, як я тою роботою. Ще хвилина і ми рушили в село зо списом руїнників усенародного добра. Були там ріжні суми: і 10, і 20, і 50 сотиків, і 5 і 10 ба навіть 50 золотих.

Почалось „хожденіе по мукам..."

— Василю! Аді за довгами. Цей пан прийшов аж з Ревізійного Союзу. Будут подавати.

— Я дам, казав шо дам — то дам; сигодни ввечир принесу — таке перший довжник.

(Я вже складав промову: „Не віддаємо довгів — собі шкодимо, бо підкопуємо нашу кооперацію, нашу охорону перед визиском, ми нищимо тимсамим єдину здорову клітину нашого недержавного орґанізму, ми...).

— Але вважей! — перебив мою німу промову справник. Нахаба!

— Не бійтеси!

Зайшли на порожне подвіря — тільки хата прищулилась.

Справник нашвидкуруч подавав інформації (я покивував головою, як шеф адютантові).

— Це ще її чоловік набрав — він поїхав до Канади, а вона ціпка, не хоче віддавати. Треба тиснути.

— Ви, вуйно, щось винні в кооперативі.

Вуйна перестала складати змолочені сніпки в недокінченій убікації:

— Я ни дам ні ґроша! Ни браласми ті й віддавати ни буду. Аби був си затратив, де поїхав! (Це вона так про чоловіка щиро згадувала).

— Али цей пан...

— Ходімо!

Здивувався, що я так у рукавичках хотів би діло робити...

Дряпались угору до шевця. По дорозі спинились перед воротами 50-сотикового довжника. Він акуратно вязав сонішниння — жіночка-ж дружньо йому помагала.

— Вуйку, ви винні в кооперативі щось 50 сотиків.

Обернулась до нас суха, висока постать. Обличчя таке, як малюють на денатурній етикеті

Подвірячко аж душиться під напором двох великих господарств обабіч...

— Знаю, що винен. Злотника вже віддав, а 50 ші си лишило...

— Давайте, вуйку і решту, аді цей пан...

— Ни маю, ті й ни дам!

— Не мусите давати гроші — ми беремо і збіжжя по ринковій ціні.

— В мене сиди на печи четверо дітей на збіжжя кандит. А подруге, де в мене збіжжя?

— То дайте нам цього сонішнику! Ахурат два кіля треба!

— Сонішнику?!... — і обличчя подібне до малюнка на денатурній етикеті, заворушилось, бліда підсміхнулось, показуючи чорні зуби. — Сонішнику?! — ще раз з недовірям перепитав.

—Так, два кіля.

— Навіть ни говоріт! Де я даю змежи дітей сонішник!..

— А це ніби багато?

— Гее... (знову блідий усміх).

— То ліпше вам тягатись по судах?

— Де я даю сонішник? Він леда днини піде вгору!

— І що ви стратите на двох кілях?

— Відчепітси від мене!

Ми йому обіцювали, що його сонішник не будемо продавати, що він коли схоче викупить його за 50 сот. Йде тільки про те, щоб його „довг формально зліквідувати". Він майже не слухав, розмріяно підсміхався, показуючи чорні зуби.

(Докінчення буде).

нечувано важне знаряддя з державного становища. Тому добре сталося, що польський уряд рішився покласти край загрозливій для цілої держави діяльности".

„ІКЦ" тільки дивується, як могли знайтися польські часописи, що протиставилися тим зарядженням.

„Воно тим дивніше, що справа ліквідації зайвих церков у Люблинщині тягнеться не від нині. Це ніяка несподіванка. Балачки йшли вже від кількох місяців. Про незвичайно дразливе рішення був повідомлений польський епископат. Все устійнено між урядом, польським епископатом і папським нунцієм у Варшаві. Силою факту мусів знати про те, як член епископату і митрополит Шептицький. Отже зарядження було сперте на річевих передпосилках і відоме Костелові. Конфіската листа була вже тільки консеквенцією цього факту. Не поможе тут покликуватися на згідну з нашою культурою релігійну толеранцію".

І далі мова про те, що та польська релігійна толеранція була за велика і шкодила інтересам держави і висновок, що справжня толеранція не може бути суперечна з інтересом держави і добре сталося, що уряд раз перестав бути толерантний та рішився на кроки згідні з державною рацією. А під адресою польської преси, що виступила проти згаданого зарядження уряду, д-р І. Кле має таку відповідь: „Не час жалувати рож, коли горять ліси".

ДЕМАРШ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ?

Чеська преса пише, що німецький уряд виступив у кількох европейських столицях з демаршом у справі Чехословаччини підкреслюючи, що бажає мирного полагодження судетської справи, але на випадок дальшого загаяння з переговорами буде змушений здійснити домагання Генляйна всякими силами. Свою підтримку судетським німцям Берлін не вважатиме нападом на Чехословаччину. Згаданий демарш зробив німецький уряд теж у Москві, зате поминув Париж. Літвінов відповів німецькому амбасадорові, що СССР стане в обороні Чехословаччини.

„Манчестер Ґардіян" пише, що в Льондоні не мають надії на порозуміння між судетськими німцями і чеським урядом на дотеперішніх основах, бо їх годі зі собою погодити. Одначе справа не є — на думку Льондону — зовсім безнадійна і розвязка хоч трудна, але можлива. Чеський уряд не хоче дати автономії на територіяльних основах. Можливо, що уряд мусітиме уступити, але обмежить її застереженнями у справі оборони, поліції і фінансів. Це викличе спротив судетських німців. Тому в Льондоні переконані, що теперішній імпас не може довше тревати.

ПРИЗНАННЯ

Вп. П. Павникові Миколі, позолотареві в Жовкві.

Церковний Комітет в Угерську, стрийського деканату, складає отсим щире признання і подяку п. Миколі Павникові, позолотареві за позолочення іконостасу в церкві в Угерську. Роботу виконали Ви солідно, гарно й артистично, так що вповні можемо Вашу працю поручати всім Вп. о. Парохам і Хв. Церковним Комітетам.

Угерсько, дня 20. серпня 1938 р.

о. Антін Флюнт, парох.

Церковні провізори:
Василь Мартинишин, Дмитро Білецький, Михайло Курило, Олекса Тимуш.

Ендеки затушовують свій виско́к.

„Ґонец Варшавскі", якого нечуваний напад на митрополита Шептицького занотували ми в передостанньому числі „Діла", в числі з 7-го серпня ц. р. (ч. 234) передруковуючи відому нашим читачам з попереднього числа „Діла" статтю Цата з віленського „Слова", дав такий вступ:

„Конфіската пастирського листа митрополита Шептицького відбилася голосним відгомоном в громадянстві і пресі. Важко ближче писати про цю справу, коли не знається самого змісту листа і не знається, як виглядали події на Холмщині. Є на всякий випадок проблема, яку треба в якийсь спосіб полагодити".

Цю зміну замітив і підкреслив „Час", який гостро осудив був напад „Гоньца Варшавского" на митрополита Шептицького. Зацитувавши наведений вгорі уступ „Гоньца" — „Час" пише:

„Це вже інший тон ніж кілька днів тому. Наука не пішла в ліс. Вражає тільки, що „Ґонец" пише, що не знає змісту листа митрополита Шептицького. Якже він міг з цим листом полемізувати, і передусім подавати його зміст? Дивний це якийсь і дуже карколомний зворот. Якраз у стилі „Гоньца".

Ділом ушануйте память тих, що своїм зусиллям та терпінням поставили нас у ряд націй.

Справа площі „Сокола-Батька"

З цілого краю і заграниці безнастанно напливають запити, як виглядає справа з площею Сокола-Батька. Масовий наплив запитів-писем свідчить, що українське громадянство ані на хвильку не перестає журитись справою вивласнення Українського Городу. Не маючи змоги відповісти всім листовно, подаємо, що після першої розправи, яка відбулася 14. липня ц. р. у львівському Магістраті, до цеї пори не зайшли ніякі зміни. Як відомо, речники війська, воєвідства і магістрату заявили на цій розправі, що площа Сокола-Батька потрібна для вищих цілей оборонности держави і визначили при спротиві правного заступника власників площі — окрему оціночну комісію, яка має прийти на другу розправу з готовою оцінкою вартости площі.

Покищо „Українським Городом" завідує надальше Старшина С.-Б., а на площі відбуваються дальше спортові змагання та імпрези наших товариств.

З хвилиною, якби мала наступити якась зміна в справі дальшої вивласневої процедури, поділимось негайно всіми відомостями з нашим громадянством.

Комітет викупна Українського Городу при С.-Б.

Здоровий інстинкт польського громадянства.

В огляді преси „Час" (ч. 234 з 27-го серпня ц. р.) обговорюючи статтю виленського „Слова" п. н. „Чекаємо на енунціяції римо-католицького епископату Польщі" пише:

„Здоровий інстинкт польського громадянства не загинув. Від часу до часу дає про себе знати. Остерігає перед помилками. Проявом цього інстинкту є щораз живіша реакція, яка будиться в опінії проти акції, що її ведуть в Люблинщині, акції яка має офіційну назву „ліквідації зайвих православних обєктів". Тієї реакції не можуть заглушити ніякі придушування, ніякі — такі в останніх днях часті — конфіскати".

І далі „Час" наводить частину статті Цата і додає:

„Ми далекі від того, щоб давати епископатові якісь ради. Але хіба можна нам ствердити, що енунціяція епископату у справі протицерковної акції вплинула би без сумніву заспокійливо на католицьку опінію".

—o—

Відкриття нової купецької гімназії.

Кружок Рідної Школи ім. М. Шашкевича в Станиславові одержав концесію вести 4-літню коедукаційну купецьку гімназію в шк. році 1938-39. Ця школа має для цілої станиславівської округи, ба навіть для сусідніх повітів тернопільського воєвідства надзвичайно велике значіння, бо це одинока на цій області українська школа того типу, а друга в краю. Вона має вишколити й виховати нові кадри фахових робітників, купців і кооператорів, бо має кооперативний напрямок (спеціялізація в IV. клясі).

Не сумніваємось, що громадянство, розуміючи вагу фахової освіти для своїх дітей (хлопців і дівчат) в теперішніх обставинах, радо запише їх до гімназії. До вступного іспиту, що відбудеться в днях 5. і 6. вересня 1938 р., можуть приступити учні (иці), що скінчать в цьому календарному році 13 рік життя, а не переступили 17. року життя. До прохання треба долучити метрику уродження, останнє шк.свідоцтво і посвідку щіплення віспи. При вступному іспиті вимоги, як і в загально-освітніх гімназіях.

Шкільна оплата місячно 25 зол., одначе бідні а здібні учні одержать знижку.

Зголошення треба вносити до дирекції купецької гімназії в Станиславові, вул. Пелешкого (Липова) 82.

Знаменна відозва до судетських німців.

Начальний комітет судетських німців у Празі видав знаменний комунікат. Комітет заявляє в комунікаті, що марксистівські противники вели послідовно діяльність, щоб викликати фальшиві переконання в чужинних обсерваторів, що судето-німецький рух має противників, здатних до виступу як політичний чинник користуючись силою. Тому комунікат залишає судетським німцям повну свободу у справі протиакції. Одночасно комітет відкликав дотеперішні інструкції, що наказували вирečення навіть оправданої законної оборони. Комітет доручує зберігати умовини і межі слушної оборони та звертається з покликом до правників, щоб опрацювали відповідні вказівки.

Цей комунікат чеська влада сконфіскувала мотивуючи тим, що його поява нічим не оправдана, бо влада запевняє громадянам удержання ладу леґальними засобами.

Прем. Годжа відбув у пятницю 26. ц. м. пополудні нараду з представниками судето-німецької партії, опісля розмову з французьким послом у Празі Де ля Кроа.

Крім того льорд Рансімен відбув нараду з англійським послом Нютоном. У пятницю відбулося у Празі засідання парляментарного комітету шістьох у присутности прем. Годжі. На цьому засіданні пос. Майснер склав звіт з праці комітету шістьох з членами місії льорда Рансімена над конституцією Чехословаччини. Кружляють поголоски, що меншинева реформа буде спиратися на системі меншиневих округ-жуп, що її принято в 1920 р. Одначе тому, що словацькі автономісти виступали проти цієї системи, її скасовано в 1927 р. за ціну приступлення словацьких автономістів до урядової коаліції. Тепер задумують перевести самоуправну реформу саме на основі постанов у справі системи груп.

Як повставала фільма „Запорожець за Дунаем“.

Один з перших листів, які я й моя дружина одержали в Америці, приїхавши туди в грудні м. р., був лист із Канади від Василя Авраменка. В цьому листі, писаному, доречі, на фірмовому блянкеті „Авраменко Фільм Компані Лімітед“, поруч чемностевих, дуже теплих фраз привіту для нас в Америці, Авраменко заповідав свій скорий приїзд до Сполучених Держав, щоб зустрітися з нами та поговорити про можливости нашої співпраці у фільмі „Запорожець за Дунаем“, якої продукцію він саме підготовляв.

Тому, що ми незабаром виїхали в концертове турне, яке перекидало нас з одного міста у друге, з одного стейту в інший, ми зустрілися з Авраменком щойно у лютому в Ню-Йорку. В міжчасі ми встигли неодне довідатися про нього самого, про його діяльність та передовсім про те, що нас в даному моменті найбільше цікавило: про українську фільму в Америці.

Її ініціятором був Авраменко. Спопуляризувавши в останньому десятилітті в Америці і Канаді, скрізь, де живе наша еміграція, українські народні танки у такій мірі, що виступ із ними в „Метрополітен Опера“ виповнив салю вщерть, Авраменко, людина повна невсипущої енергії та ініціятиви, видвигнув ідею виготовити українську фільму. Першою такою спробою була перед двома роками „Наталка Полтавка“, другою „Запорожець за Дунаем“.

Після кількох зустрічей, підчас яких велися розмови на загальні теми задуманої фільми, Авраменко запропонував нам в імені фільмової спілки, якої він був головою, співпрацю у фільмі в такій формі: Марія Сокіл мала грати головну жіночу ролю — Одарки, я мав написати всю потрібну музику до фільми і обняти її музичний провід. Зясувавши подрібно — вже у приявві обох найближчих співробітників Авраменка, п. Бїберовича, головного „менаджера“ спілки і М. Гана, технічного директора фільми — всі подробиці, ми підписали в останніх днях лютого наші перші фільмові контракти. (Доречі: їх складення двома адвокатами і формалізація заняла нам усім повні два дні часу!).

Всю музику до фільми треба було закінчити, згідно з умовою, до 1. травня. Я її писав спочатку на підставі загального конспекту фільми, доставленого мені Авраменком, опісля, після деяких змін, переведених за взаємним порозумінням на підставі досить подрібно розробленого сценарія фільми. Вся музична праця ділилася на три частини: перерібка Артемовського музики до „Запорожця за Дунаем“, згідно з вимогами сценарія і фільмових можливостей взагалі, обріб народніх пісень і мотивів, які мали ввійти у фільму чи то як хори чи як сольоспіви або чисто орхестрові „номери“, врешті оригінальна музика, здебільша ілюстраційного характеру. Ввесь матеріял — величезний, а часу, щоб його виготовити, щоб скомпонувати музику до фільми, залишалося таки дуже небогато, тимпаче, що вже на другий день після підписаної умови ми мусіли виїхати в дальше кількатижневе концертове турне. Довелося працювати і підчас довгогодинних переїздів поїздами. — Всеж на тиждень перед умовленим речинцем, саме на наш Великдень, можна було дати Авраменкові до Канади телеграфічну вістку, що вся композиція фільми „Запорожець за Дунаем“ і орхестрова партитура готові.

При обробі „старої“ музики „Запорожця“ найбільша трудність лежала в її скорочуванні та інструментації. Таких номерів як нпр. оба дуети Одарки й Карася або арія Оксани „Янгол ночі“ та її дует з Андрієм, з огляду на їх довжину, зовсім не можна було використати, зваживши з одного боку час їх виконування, з другого умовини фільми, де акція не сміє станути на місці, навіть підчас арій чи дуетів. Але саме ці місця — найважніші і найкращі у „Запорожці“! Вони-ж в самій акції грають необхідну ролю (головно дуети Одарки й Карася) і без них не можнаб уявити собі „Запорожця за Дунаем“! Треба було добре наломити собі голову, щоб найти розвязку, як скоротити такі місця так, щоб і вовк був ситий і коза ціла: себто, щоб не втратили ні музично, ні з огляду на події, зазначені чи висловлені там у тексті та з другого боку, щоб час їх виконування відповідав режисерові.

Трудність інструментації знову була в тому, що звукова фільма, чи пак: техніка „здіймання“ музики у фільмі вимагає цілком своєрідної інструментації та навіть відмінного добору інструментів та їх кількостевої обсади. Треба було нпр. у струнній групі до мінімум обмежити партію альтів, майже зовсім зректися контрабасу, вальторни „мішати“ в спеціяльний спосіб з фаготами, висувати якнайбільше на перший плян труби, (!) гарфу і обой, зате „ховати“ в інструментації флейти і клярнети... Отже, як зразу бачить кожний фахівець, майже все проти теоретичних законів та їх практичного застосування у т. зв. „симфонічній“ інструментації!

Що в данім випадку практика відограє величезну ролю, це показалося і підчас самої роботи: хоча я й старався зазнайомитися теоретично з проблемами „фільмової“ інструментації, то вже підчас музичних знимок, прослухавши той чи інший уже „знятий“ номер, доводилося мені його переінструментовувати, щоб добути бажану звучність. А пісні „Місяцю ясний“, „Янгол ночі“ та два оригінальні номери (після Оксани „Прилинь“ та пісня Одарки „Тихо Дунай“) треба було переінструментовувати по 4—5 разів, заки вони вийшли вповні задовільно.

Із „давньої“ музики „Запорожця“ цілком новий вигляд матиме у фільмі пісня „Місяцю ясний“ з довгим вступним „сольо“ обоя й арфи, зовсім змінена в супроводі та „Молитва“ („Владико неба і землі...“), написана тут для терцету (Одарка, Андрій і Кобзар). Деякі місця необхідно було перетранспоновувати на інші тонації (нпр. „Чорна хмара...“), що знову вимагало відповідної „штучної“ сполуки з попереднім уступом. Зрештою майже вся музика із „старого“ „Запорожця“ і так мусіла вийти у більше чи менше зміненому вигляді: або від зроблених скорочень, або гармонічних, ритмічних чи формальних змін чи від інструментації. Та не зважаючи на все те, всі, що знають музику опери „Запорожець за Дунаем“ слухатимуть — можна сподіватись — цю музику у фільмі ледви чи помітивши зміни.

Взагалі вся музика до фільми „Запорожець за Дунаем“ має 53 номери. З цього тільки 16 це номери із „старого“ „Запорожця“; все інше — музика написана за сценарієм фільми. Є там 13 хорових пісень (з орхестрою і без), така сама кількість ілюстраційних номерів, 5 танків та шість нових сольових пісень (по одній для Оксани й Одарки, решта для Кобзаря, який у сценарії фільми відограє важну ролю).

Вся музика фільми „Запорожець за Дунаем“ триває коло півтора години; ціла фільма висвітлюватиметься майже коло двох годин.

В перших днях травня почали ми в Ню Йорку анґажувати співаків до хору та шукати за виконавцями головних роль у фільмі. В одній із саль дому відомої фортепіянової фірми „Стайнвей“, ми прослухали за кілька днів сто-кількадесять співаків і співачок, які хотіли „попасти у фільму“ — у хор або як солісти. Здебільша всі з них „професіонали“; із них чимало було колись членами Національної Капелі Кошиця.

Одночасно з пробами хору, які почалися зразу після його скомплетування — вже у власній, просторій студії — почався добір артистів. Умови, яким вони мусіли відповідати, були троякі: вокального характеру, акторського та щодо вигляду — обличчя й фігури у звязку з вимогами камери. Як важко відповісти цим умовам, доказом цього було те, що довго шукали за відповідною Оксаною. Кандидаток на цю ролю було яких трицять; були поміж ними такі, що відбували довгу подорож, нпр. з Канади, на те тільки, щоб вернутись з нічим. Були й випадки, що на ролю Оксани зголошувалися дами, у віці ...ну, скажім, з делікатности „після пятьдесяти...“

Взагалі Оксана приспорила нам найбільше клопоту, а найбільше саме тоді, коли здавалося, що вже цей клопіт упав з нашої голови. Про це — пізніше.

З обсадою інших роль пішло лекше — хоча й це затяглось на добрих два тижні. Не хотілося зробити наменшої похибки при доборі виконавців, а було бажання найти найкращих, які тільки були. Врешті і це вдалося. Побіч Одарки — Марії Сокіл — яка за сценарієм, мала бути центральною постаттю фільми, на головну мужеську ролю, Карася, заанґажовано Михайла Швеця, першорядного оперового співака, який голосом і цілим своїм виглядом якнеможна краще підходив до цієї ролі. (Він грав у фільмі „Наталка Полтавка“ Виборного). На ролі Султана, Андрія і Кобзаря підписано контракти з неменш добрими співаками й акторами — Карлашем, Черкаським і Креоною (останній — Петро із фільми „Наталка Полтавка“). Праця з усіма цими артистами, як і з цілим дуже здисциплінованим хором, була справді приємністю — так усі вони старались розуміти, чого від них хотять і все це радо та інтеліґентно виконували. Музичні проби — з хором і солістами — тягнулися рівно місяць, щоденно по 5—6 годин. Врешті, після орхестрових проб, ми приступили до знимки музичної частини, т. зв. „ґікордінг“, Вони йшли у студіях „Фільм-Арт“ у Бронкс. Техніка знимок подібна, як при знимках ґрамофонових плит — з тою ріжницею, що вся апаратура і сам спосіб здіймання куди складніший і важчий.

Знимки починалися в 9-ій зранку і тяглися 5—6 годин. У великій студії де довкола стояли ще кусні декорацій накрученої там недавно фільми „Очі чорні“, у кількох місцях сиділи за апаратами інжинїри та механіки, які зі слухальцями на вухах, контролювали знимку. Сама-ж головна кімната з машинами, які сприймали знимку і записували звуки на фільмову стяжку, находилася в другій салі на висоті першого поверха. Тоді, як ми на долині, в студії, виконували музичні номери, там нагорі сиділи режисери й наші директори і в голоснику слухали музики так, як вона мала вже звучати у фільмі.

Підчас знимок мусить панувати довкола найповніша тиша, бо апарати, незвичайно чулі, ловлять навіть найдрібніший шелест. Трапилося декілька разів, що знимку треба було переривати, бо інжиніри при апаратах почули раптом гудіння пропелера літака над головами, чи стук молотка робітників, які десь недалеко направляли дім. Дарма що студія, де відбуваються знимки, зовсім ізольована, на такі випадки нема ради. На слова „Загальна тиша! Знимка!“ (очевидно по анґлійськи) — всі, що були у студії — яка сотня людей — завмирали й дослівно „стримували віддих“. Після слова „Готово“ головний інжинір давав дзвінком сигнал до кімнати з машинами; звідтам у відповідь давали два дзвінки до нас униз. Це був знак, що від тої хвилини апарати включені й мікрофони діють. Орхестра сиділа з приготовленими вже інструментами: смички лежали на струнах, дуті інструменти приготовлені при губах. За цим заповідали вже до мікрофону: „Номер такий то й такий. Знимка перша“ — і в цій хвилині орхестра, хор і співаки починають. При найменшій помилці, навіть у випадку такого частого у струнних інструментах „задряпання“ струни, треба було знимку переривати й починати все наново. У співаків найменша нечистість чи нерішучість інтонації, найменше хвилювання голосу мало такий самий наслідок. Не дивниця, що майже кожний номер доводиться повторяти по кілька разів і ввесь час у найбільшому нервовому напруженні. Не дивниця, що „зверхні“ наслідки навіть півгодинної знимки можна порівняти з ефектом кількагодинного пересиджування у турецькій парні...

Клопіт з Оксаною, про який вже була згадка, виринув тепер у ввесь ріст. Виявилося, що голос співачки, анґажованої на цю ролю, хоча й гарний, звучний та вишколений — не підходить для звукової фільми. Не помогло ні транспонування пісень на інші тонації, ні всякі зміни в нотах і способі їх виконування — голос звучав погано й годі! Вся праця з цією співачкою, усі гроші, витрачені при знимці її сцен — до речі, кожна година музичної знимки у фільмі коштує „грубі“ сотні долярів! — все це пішло намарно, дарма що й цілком без будьякої вини цієї музикальної й талановитої співачки. Треба було шукати нової Оксани і робити з нею все наново.

Кілька днів після закінчення музичних знимок, після того, як стяжка з записаною музикою перейшла всякі процеси купання, сушення, тощо в лябораторіях, ми мали змогу переслухати

все, вже у такому більш-менше вигляді, як воно мало пізніше зазвучати у фільмі. Місця, які з будьяких причин не задовольняли нас на 100 відсотків, треба було „перезняти" ще раз. Щойно тоді ми відітхнули: вся музична знимка, себто й вся музична частина фільми була без закиду. Навіть більше: інжиніри „від звуку", і лябораторія ствердили, що зваживши скільність і трудність знятої музики — все вдалося найкраще.

Вже підчас тої першої частини праці над фільмою, йшла підготова до другої, до самих вже знимок. Побіч таких робіт як шиття костюмів, приготовлювання перук, рисування плянів потрібних будівель, свою головну увагу дирекція звернула на те, щоб підшукати відповідну „околицю", на тлі якої моглиб відбуватися знимки „Запорожця". І Дунай був потрібний, і краєвид, який виглядав би цілком як наш запорізький...

Врешті найшли і краєвид.. на посілости манастиря Бенедиктинів у стейті Ню Джерсі (вона зветься мальовничо „Мала Квітка"), яких 60 миль від Ню Йорку. На великому, кількадесятиморговому просторі, положеному дуже вигідно, бо у стороні від головного гостинця, було все потрібне: озеро, яке у фільмі мабуть ніхто не відріжнить від „справжнього" Дунаю, і горби і левади все в зелені, все повне дерев, трави, квітів. Серед цієї зелені стануло незабаром кільканацять україніських хатин, з соломяними стріхами, з плотами, на яких стирчали горшки та з мальвами під вікнами... Там виділи бані сільської церкви з трьохраменними хрестами; тут знову маєстатично оберталося вітрило млина... Тільки таблиці на всіх стежках, які вели до цього українського села під боком Ню Йорку, а на яких грізні слова: „Входити суворо заборонено! Приватна власність!" і т. ін. відстрашували цікавих — тільки вони розбивали ілюзію...

В половині липня усе було готове до знимок і всі ми виїхали на терен, де вони мали відбуватися. „Літль фляуер" („мала квітка") віддалений яких десять хвилин їзди автом від містечка Ньютон; в цьому містечку найшла й приміщення вся наша фільмова експедиція, розмістившися у двох місцевих готелях та у всіх вільних кімнатах, які повинаймали по приватних домах. Усіх осіб було більш-менш сотня; в цьому поверх 20 осіб т. зв. технічної еліти: камерамени, електротехніки, костюмери... — усі спеціялісти з великого фільмового підприємства Фокса. Було з сорок дівчат і хлопців з Канади, які мали брати участь в масових сценах, головно у танках. „На фармі", як називали терен знимок, кілька господинь журилося прохарчуванням усіх; в окремо побудованій кухні варили ввесь день, а в одній з хат, за довгим столом сідали всі — на кілька „змін" до сніданку, обіду й вечері. Головна „зірка" фільми сідала поруч простого робітника, директори фільми чи головний режисер побіч молодих дівчаток-статисток. Та не зважаючи на ці „суспільні" ріжниці, всі мали однаково вовчий апетит та однаково скоро проковтували страву, щоб бігти назад до праці.

Праця починалася раненько — а найскоріше для Одарки — Марії Сокіл і Карася — Швеця. Вже в год. 6-ій з ранку за ними приїздило авто і відвозило їх „на фарму". Проковтнувши сніданок, в 6.30 вони сиділи вже перед дзеркалами, під руками „мейк-ап-менів" (характеризаторів) і вставали зперед цих зеркал і зпід цих рук рівно після двох годин. За той час зїздилися техніки і електромонтери і з спеціяльних авт вивантажували апарати, камери, електричні каблі, мікрофони і десятки приладів, потрібних при знимках.

Знимки починалися в 9-ій і тяглися, з одногодинною перервою на обід, до 5.30 веч. Вони вимагають від акторів не тільки незвичайно напруженої уваги, зосередження всього свого таланту та знання, але й великої фізичної витревалости. Самі приготування до знимки кожної окремої сценки тривають часом по дві години, підчас яких актори, заняті у цій сценці, мусіли стояти на одному місці під огнистим промінням липневого американського сонця (пересічна температура у липні в Ню Йорку 50 ступнів!), або коли знимка відбувалася підчас хмарного дня або у закритому приміщенні, під неменш докучливою горяччю кількадесяти рефлекторів.

Усі ці довгі та виснажливі для нервів приготування мають на меті одне: добути якнайкращу фотографію, а ця знову залежна від відповідного освітлення та спеціяльних ефектів. Тимто бувало, що сцену, якої фактична знимка тривала 2—3 хвилини, приготовляли часом 2—3 години — в „поті чола" артистів, у буквальному розумінні цих слів! Та тут пітніти не вільно, бо це відразу псує картину в камері і самому не вільно обтерти піт з чола, щоб не попсувати характеризації! При всіх сценах присутній „мейк-ап-мен" з цілою своєю альхемічною кухнею десятків пляшок, тубок і пуделок. Це його завдання усувати найменші ознаки перевтоми на лиці артистів, чи там видно піт чи щось інше.

Дуже трудні для знимок є сцени музичні, себто ті, де акція йде підчас співу. Їх музика вже знята — тепер артисти чують себе самих (бо вони самі вже підчас музичних знимок „наспівали" свої пісні) на ґрамофоні, поставленому тут таки, та підчас акції, підчас самої гри мусять якнайточніше пристосовувати рухи губ до рухів, які вони робили підчас наспівування пісні. Одним словом: коли на фільмі бачимо, як артист співає, то вдійсности є це омана, бо пісню „зняли" вже передтим, а тепер артист тільки „вдає", що співає. При фільмуванні показується, як трудно цілком точно схопити всі нюанси пісень, наспіваних самим собою, передовсім, коли в них є деякі довільности темпа, фермати, тощо.

Підчас 10-ти денних знимок „на фармі" (після яких артисти, приїхавши домів коло 8-ої веч., ледви мали ще сили на купіль і негайно клались спати) погода була дуже неприятлива. Майже безупину лив дощ, мов з відра, а знимок не можна було відкладати, бо й ми з дружиною мусіли в означеному речинці від'їхати і ввесь технічний склад був заанґажований тижнево, отже кожний загаяний день приніс би величезні матеріяльні втрати. На щастя, до деякої міри приготовлено забезпечення на випадок непогоди: вибудували величезне шатро, покрите непромакальним матеріялом, а під цим шатром поставили ідентичні хати, як ті, перед якими чи побіч яких мали відбуватися сцени Одарки. (До речі: всі ці 10 днів знимок були присвячені виключно сценам, в яких брала участь Одарка). Завдяки тому праця не вгавала навіть підчас справді гураґанного дощу, дарма, що всі працювали тоді з найбільшою посвятою, вимазані болотом від стіп до голови, перемерзлі і до краю поденервовані. Оглядаючу готову фільму, ніхто й не догадається, що прегарні сцени Одарки підчас Зелених Свят або ввесь дует Одарки й Карася „На туркинях оженюся" здіймалися підчас зливи, яка в стейті Ню-Джерзі поперевертала хати і наробила величезної шкоди! Тимпаче ніхто не пізнає, що кругом хати, яка у фільмі залита сонцем, прибрана у святочну зелень з пишно вбраною й радісно усміхненою Одаркою серед неї — що кругом, у двометровій віддалі було болото по кістки, а над камерою розвішено парасолю!

Щодня після закінчення знимок спеціяльний післанець відвозив до Ню-Йорку до лябораторії накручені цього дня фільми. А за два дні ми оглядали їх вночі в єдиному місцевому кіні, після закінчення останньої програми, де їх нам спеціяльно висвітлювали.

25-го липня, пізним вечором закінчили накручувати останні сцени Одарки. Були це сцени з Карасем і висланниками із Січі, котрі приїжджають на конях по Карася, щоб разом з ним іти в посли до цариці Катерини (Доречі: у фільмі будуть і сцени на дворі Катерини). Одарка приймає гостей з Січі і шукаючи за Карасем, находить його у сні під копицею сіна. Пів відра холодної води пробуджує Карася. Бідний Швець! Добрих кілька відер води він почув на собі із рук своєї темпераментної жіночки, поки ця сцена була готова до знимки!

Цьогож дня опівночі були ми в Ню-Йорку, а на другий — уже на океані.

Саме в цих днях, коли пишу ці рядки, „на фармі" Малої Квітки в Ню Джерзі йде дальша горячкова праця над накручуванням фільми, яка після кількатижневої праці в лябораторіях, де її ріжуть, клеють, узгіднюють з музикою і т. ін., десь в листопаді повинна появитися на екранах. Через море й тисячі миль, які ділять нас тепер від наших товаришів праці пересилаємо їм усім і дирекції підприємства щирі побажання: якнайуспішніше закінчити ту фільму, яка як сподіваємося, чимало заважить на дальшому розвиткові української фільмової продукції за океаном.

Антін Рудницький.

Що писало „Діло" 50 років тому.

Середа, 29 (17) серпня 1888.

УКРІПЛЮЮТЬ ЛІНІЮ ДНІСТРА.

В Камінці Подільськім перебуває тепер військова комісія під проводом полковника Верандера, яка має розслідити на місці плян укріплень цілої наддністрянської лінії, виготовлений ще 1872 р. ген. Темлебеном. Цей плян мають переробити і предложити цареві на затвердження. Незадовго мають почватися всі роботи коло цих укріплень і скінчитися до літа найближчого року.

РУМУНСЬКІ МАНЕВРИ.

Загальну увагу звертають тепер на себе маневри в Румунії під Ботушанами. Румунська армія взяла собі за задачу до цих маневрів припущення, що російська армія старається переперти перехід через Прут, а румунська армія має до того не допустити.

НЕСПОКОЇ У БОЛГАРІЇ.

Від якогось часу стали ватаги розбишаків в Болгарії непокоїти вже не тільки пограничні міста, але перенесли навіть свою діяльність до самої столиці, до Софії. Як пише „Ревю де ль'Орієнт", ці ватаги мають політичне значіння і вони хочуть дати доказ що в Болгарії все-ж панує анархія і тому вибрали тереном своєї діяльности саму столицю, де непокоять навіть заграничних дипльоматичних агентів. Так нпр. напало недавно кількох розбишаків на дім сербського консуля Данича, але їх прогнали завчасу. Коло австро-мадярського консуляту теж арештували якихсь підозрілих людей.

СТУДЕНТСЬКІ СПРАВИ.

СТУДІЇ У ВАРШАВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

Прохання на всі відділи варшавського університету слід складати від 3.—15. вересня особисто, вплачуючи раніше у квестурі 10 зол. маніпул. оплати та 4 зол. за лікарські оглядини. До прохання слід долучити: 1) матуральне свідоцтво в оригіналі, 2) метрику народження в оригіналі, 3) життепис, 4) 5 фотографій (вимір 37×52) з власноручним підписом, 5) свідоцтво моральности (не торкається це кандидатів, що не мали перерви у студіях), 6) військовий документ, 7) свідоцтво за 6 кляс з латинської мови, якщо нема на матуральнім свідоцтві ступня (для кандидатів на лік. і фарм.), 8) квіт з оплати лікарських оглядин, 9) точно виповнену індивідуальну карту, яку одержується по вплаті маніпуляційної оплати. Кандидати, що переносяться з іншої школи, мусять долучити свідоцтво відходу.

Кандидати на відділи: лікарський, фармацевтичний, ветеринарійний і на хемію мат.-прир. відділу, здають вступний кваліфікаційний іспит, що складається з опрацювання природничих тем, передання змісту викладу чи наукової фільми, відповідей на „тести", себто питання з хемії, фізики, природи, історії, географії та перекладу уривку з чужої мови (нім., франц. чи англ.). Про речинець іспиту буде окреме повідомлення. За іспит платиться коло 20 зол.

Про приняття на матем.-прир. відділ і право рішає конкурс матур. Лікарські оглядини відбуваються у кінці вересня. Приняті кандидати платять вписове 30 зол. Річна оплата, платна у трьох ратах, 200 зол.

Кандидати на відділи, де відбуваються конкурсові іспити, повинні доконче повідомити Управу У. С. Г. у Варшаві про вношення своїх прохань, щоб дати змогу поробити відповідні заходи для їх позитивного полагодження. — Адреса Громади: Варшава 1, скр. почт. 625, домівка при вул. Добрій 53, м. 21. Товариші(ші), які приїздять до Варшави, можуть знайти тимчасове пристановище в домівці Громади.

Управа У. С. Г. у Варшаві.

Тільки освіта й виховання запевнять майбутність Народу. Тимто не жалуймо датків на освітньо-виховну працю „Просвіти"!

З війтом на обїзді волости.

ЩО МОЖНА БАЧИТИ ЗА КІЛЬКА ГОДИН ІЗДИ ФІРОЮ В ОДНІЙ ПІДКАРПАТСЬКІЙ ОКРУЗІ.

— Певне, що поїду! Таж така нагода трапляється раз на роки! — відповів я інж. В., війтові збірної волости (ґміни) П, коли він запропонував мені сісти з ним на „форшпан" та поїхати „подивитися на мое ґаздівство", — як казав він.

Поїхали. Дядько, з парою типових сільських коней, вмостив сідало так, „щоб панів вителепало", закурив махорку й розмріяно гойдав батогом. Довкола жнива, а тут — „панів вози". Але інж. В. потішив мене:

— Це йому краще, як возити цілий день камінь на дорогу. Так зарахують йому день і матиме спокій.

Інж. В. — одинокий війт волости в повіті П. на Підкарпатті, що є українцем. Став ним по волі і неволі: це був час „нормалізації" і староста розумував правильно: „Хочу мати одного мудрого війта!" — казав. Наслідник його був уже не такий. На зборах СПОСС заявив отверто: „Неслихане! Я тего украінца позбендесев!" Мій знайомий довідався про це і був чергового дня у старостві: „Пане старосто! — поставив справу гостро. — Я є вибраний війт і так дуже війтом бути не друся. Жити маю з чого. Якщо ви не маєте до мене довіря, я оце нині на ваші руки війтівство зложу. Але позбутись мене ви зможете тльки тоді, якби я зробив дефравдацію, або ви доказали мені ворожість до держави. Отже?" Староста збентежився і сказав: „Я еще мам зауфане до пана. Я пану сам повем, як не бенде мєць!"

І мій знайомий лишився. Мав 80 зол. місячно, тричі в тиждень ходив до села П., де була канцелярія волости (ґміни), мешкав деінде, контролював касу, підписував, розробляв важніші справи. До волости належало 6 сіл, люди були вдоволені, порядок і дороги були як слід. Навіть місцеві ендеки - шовіністи не могли нічого війтові закинути.

* * *

Ось ми доїздимо до села М. Найвідсталіше село у волості. Татарське — казав інж. В. — як пятьдесять літ тому.

Дорога досить добра, рови — пізнати — свіжо прочищені Плоти побілені, але плотів у М. небагато. Хати під соломою, низькі, з малими вікнами. Подвіря, це видно з фіри, чисто вдержані.

— Трохи поприпрятували — каже війт. — Воно, бачите, був крик коло тих плотів, але плоти були частинкою закону. Оце село, якби ви були приїхали мин. року, просто гидь. На подвірі солома, гній, господарське приладдя, гноївка тече аж на дорогу. А тепер нема! Слава навіки — відклонився він якомусь дядькові в воротах. — Стій! Гальо! А у вас коли буде порядок, пане Гр.? Вам не сором? Ви ж раді, ні?

Вся ця репримендa посипалася на голову дядька в білій сорочці, що по другий бік дороги на подвірі тільки розложив руки:

— Та то воно, пане начальнику, жнива!...

— Тепер жнива, потім зима, потім весна, а у вас буде завжди свинство. Я буду може за вас платити кару? — й інж. В. поліз до течки та витягнув нотатку. — Тієї нотатки — каже до мене півголосом — вони трохи бояться, але декого то я вже по десять разів до неї вписував. Ну, маю записати? — кинув до дядька, що безпомічно розкладав руки і підняв з землі граблі.

Коні рушили. Мій знайомий оглядав подвіря праворуч і ліворуч і робив свої зваги. Подвіря були справді чисті, позамітані, десь-яке тільки стояло брудне. На одному чи двох гноївка плила через цілий його простір.

— Оце такі були всі — каже інж. М. — Народ! Ось ви побачите село С. Там одвіку було чисто, культурно, там цих порядкових приписів не було треба. А тут? Дивіться, от хочби на цей громадський дім. Я вже чотири рази наказував солтисові вставити стовці: хтось покрав, ґанок готов завалитись, а він нічого.

Будинок справді стояв бідний, нещасний.

— Або цей хрест. На ґрунті 50-моргового господаря, американця, а пліт коло хреста поправити не хоче і так от стоїть на ганьбу. Але цей раз я вже не дарую — і мій знайомий вписав знову щось у нотатку.

Ми проїхали попри кооперативу в ясніи будинку під бляхою. Вступили на лімонаду, купили поганеньких цукорків. Потім заїхали під загороду солтиса. Старий сивий ґазда у вишиваній сорочці. З подвіря пізнати, що дука, але подвіря безладне, брудне, хоч записуй на кару. Інж. В. відразу до нього: „Чому ще тих стовпців нема коло канцелярії?"

— А бо хочу їхати до Станиславова, то вже куплю!

— Бійтесь Бога, пане С. Ви українець і я українець. Ну, навіщо ж нам стати ворогами? Та візьміть в першого з краю господаря дубчака, заплатіть, вставте, най не буде сорому. Та як надіде староста то хто буде відповідати? Таж я вам уже чотири тижні тому казав, а ви мені зі Станиславовом виїздите!...

Солтис присягався, що зробить. В хаті у нього (дуже просив вступити), я зрозумів, що йому не до дубків. В селі вже двічі відбувалися вибори й він держиться тільки тим, що внесено спротив. На нового солтиса віндують силоміць „презеса" місцевого „Гнязда шляхти загродової". В селі — ніодного поляка, але свої „добрі люди" найшлися, а місцевий вчитель, з роду українець, проявляє таку „спренжисту" діяльність, що в селі повстав роздор і сварки, вирину ли фальшиві амбіції і село подібне до гнізда вовків.

— Не казав я вам, що це спеціяльне село? — говорив інж. В., коли ми їхали далі.

* * *

— Бачите, це бідне й нуждение село, о. ця І., але подивіться: хати високі, подвіря чисті — є в людей якась амбіція.

Через І., в якій справді є біда (сусіди кажуть що „хто з І. то злодій") поїхали ми до П., осідку громади. В І. є Чит. „Просвіти" (старий, під соломою будинок), є і „Луг", який я відвідував іншою порою. 40 хлопців і 30 дівчат зійшлося ввечір, щоб побачити й послухати делеґата зі Львова. Хлопці мають інтеліґентні обличчя і були лихі, що запізно довідалися про мій приїзд, а то вони були б зійшлися в одностроях. Дівчата - Луговички попрощали мене велитенським, як решето „букетом" квітів. Маленька подробиця до характеристики цього села: „Луг" влаштував курс для неписьменних, який скінчило 12 хлопців і 12 дівчат.

В П. посеред села майдан. Під ясенями хрест, ліворуч будинок ґміни, праворуч великий, партеровий „Нар. Дім" з ґанком здовж будинку. Кооператива звідси має свою філію в І., торгує денно до 50 зол. Крамар, ввічливий хлопчисько, відчинив мені й салю „Просвіти", простору, чисту. На таблиці заповіджена проба, сцена заслонена — вперше я бачив таке — вишиваною білою завісою з полотна.

— То наш „Союз Українок" зробив таке — гордився крамар. — Вишивали дівчата з пів року.

Завіса — справді чудова і праці над нею було багато. На стіні крім цього — теж давно бачив — портрет д-ра К. Трильовського в червоній січовій сорочці та велика світлина „Лугу".

— Це старий „Луг" — пояснював крамар. — Нового не хотіли і маєш тепер „Сокіл". Але як робимо свято, приходять і „Луги" з І. та Р., і „Сокіл" з С. Нема чого робити ріжниці, коли одним і другим ведеться скрутно.

У ґміні мій знайомий сів за своє „уржендове" бюрко. Два писарі з трьох — поляки, один — наш чоловік. Інсп. В. перевірив касу, підписав якісь документи, взяв дозвіл на забаву „Лугу" на завтра, в Р., що якраз надійшла Я слухав, як один писарчук товкмачив якомусь молодому дядькові, що буде платити кару, бо будинок поставив не на тім місці, яке визначила комісія. Потім прийшла якась баба й почала плакати, що сусід всадив їй оборіг під вікно й заступив світ. Інж. В., що знав уже цю справу й велів саме сьогодні і бабі і її „ворогові" прийти, надаремне намагався витолкувати дядькові, що правда не по його боці:

— Чоловіче, так якби я хотів, то зате, що ти ставиш оборіг без дозволу — ти мав би таку кару, що з місяць чіхався б. Розбереш, розумієш?

— Та то тимчасом, щоб було де снопи зложити — мняв шапку хитрий „ворог"

— „Тимчасом"! Ти думаєш — не знаю, що оборога „тимчасом" не ставлять. До середи розбереш, а як ні, розбере солтис на твій кошт і кара. Пане В. — повернувся до одного з писарів. — Ви мені зголосите, чи той чоловік зробить. Ідіть до дому! — сказав бабі, що кинулася дякувати й цілувати війта по руках за „порятунок бідній бабі від ворога..."

Ще кілька справ і скінчилося.

— Народ! — каже на фірі. — Ви бачили того з оборогом. Знає, нужда, що не вільно нічого будувати і будує. А потім робить так, як той багач з М., який не платив податку і за те дістав 18 зол. кари. Кажу я до нього: „Ну і навіщо тобі було платити цих 18 зол.?", а він: „А що? Мене не стати? Я ще раз 18 зол. заплачу, а таки платити не буду!"

— А чому не вільно будувати? — питаю

— Закон хоче, щоб до 30 літ зникли всі будівлі під стріхою, щоб вулиці були відповідно широкі й віддаль між будинками була. Тому є гострі приписи щодо всіх нових будинків і комісія визначує під них місце. Але визначиш, як є отакі! — і він махнув рукою, в бік П.

Село С., що межує таки з П., — справді незвичайне село. Майже всі хати під бляхою, від дороги скрізь паркани і брами навіть керниці накриті під бляшаними дашками. Вікна великі, на подвірях квітники й чистота.

— Дивіться — каже інж. В. — Та сама громада і яка ріжниця. Це село не потребує наказу про порядки, тут завжди була культура і чистота.

Я дивився. Такі села — наша гордість Великий „Нар. Дім", прегарна деревляна церковця з розмальованою огорожею і різьбленою брамою, посеред села — памятник Шевченка. Але — проти нього на будинку шильд „Т С. Л."

— Хочете вступити й подивитись?

Маленька кімната, на стінах емблеми й портрети державних достойників. У селі сімох поляків, постерунок і поштар - ендек, який кожного селянина вчить, що на почті „уржендови єнзик" польський. А двері в двері з ТСЛ жидівка продає пиво й горівку...

Коні побігли на Н., що лежить над Дністром. Це бідне село, яке Дністер щороку заливав, і яке тільки тепер відідхнуло.

— Оце, бачите, ця рінь під колесами — ми вже на валі. За мого „панування" будувався 3 і пів кільометровий вал, місцями на 4 м високий, щоб охоронити село від води. Моровки було до лиха. Платили добре, але, гадаєте, хотіли місцеві робити? Мене щодня викликали з хати: то бунтуються, то нема робітників, то виганяють чужих. Зза Дністра стягали ми людей і ледви за два роки витягнули. А тут дивіться: заборона є на валі садити бульшо, а той собі висадив кучу. Гов! — ми вискочили з фіри і я був свідком нової сцени урядування війта, з репримендою, погрозами, товкмаченням.

На сільському майдані заложив інж. В. промисловий сад. Люди крали щепи і він не міг нажалітись. Надійшов дорожник. Ішов з косою косити будяки здовж дороги.

— Хіба я годен впильнувати? — оправдувався на закид інж. В., що під його оком хтось покрав щепи... — Я тут раз на тиждень, а щепи всі подібні...

Ми перейшли валом, що виглядає імпозантно, постояли над Дністром, що в сонці котив широчезним руслом хвилі й вернулися вуличкою поміж скопичені хати, бідні, почорнілі, старі. Так і видно, що село нуждувало довгі-довгі літа..

*

Отаке моє володіння — сміявся інж. В. коли фіра бігла на Р., в якому він мешкав. ти нове село, що підтягається й має Просвіту, Луг, майдан та поруч курних хат хати під бляхою. — Рад би чоловік цим людям помогти, навчити їх чогось, порадити. Хотілося б, щоб після мене залишився якийсь добрий слід, але, бачите, самі люди якісь такі дивні і між двома селами ви самі завважили: 4 км. віддалі, а цілий ніби світ поміж ними й 50 літ ріжниці. А тут іще на чоловіка дивлять ся вовком: всі мої прикмети не можуть зрівноважити одного мого проступку, я українець.

В сонці лежали обабіч дороги села волости П. Маленького шматка землі, що живе цікавим своїм життям і над якого добром мав працювати мій знайомий інж. В., війт-українець, який любив і розумів цю землю.

Остап Далекий.

Сторінка без політики.

Американські звичаї.

Один із французьких журналістів, який провів минулу зиму в Ню Йорку подає дуже цікавий та барвистий опис американських звичаїв.

Нпр. описує він не якісь малі вечерниці, але справжній баль, на який запрошують тільки „найвизначніших".

Молодих мужчин учетверо, або вп'ятеро більше, як жінок. Вони стоять як стадо баранів посередині салі, в колі танцюють пари.

За добрих старих часів молодий мужчина мусів підійти до жінки та попросити її до танцю. Тепер мода настала інша „катінг".

Молодий мужчина прискакує до якоїсь пари, клепає танцюриста по плечах і той мусить негайно відступити йому місце. Тому теж танцюристи стоять теж по середині салі, щоб краще можна було приглянутися, яку паню собі вибрати.

Якщо дівчина гарна та має успіх, вона змінює „кавалера" що три, чотири секунди. Вона не вспіє зробити навіть кілька кроків у танцю, як негайно зявляється новий, черговий кандидат. З цього приводу між нюйорськими панями витворилося свого роду суперництво: хто частіше переходитиме так сказатиб, із рук до рук!

Ця мода сильно прийнялася між американською молоддю. Та ця нова система має теж свої хиби. Танцюрист не має права покинути своєї партнерки, доки йому її не відберуть. Власна ініціятива в цьому напрямі не дозволена. Якщо довелося якомусь молодому американцеві вибрати собі з вечора якусь причепу, то рад-нерад мусить танцювати з нею аж до світанку.

Згаданий журналіст оповідає, що одного разу він запримітив, як молодий чоловік із розпучливим виглядом лиця держав у руках, за спиною своєї танцюристки 2-доляровий банкнот. Це мала бути премія для того, хто його визволить з важкого обовязку. Миттю знайшовся доброволець і щаслива дівчина тішилася зі свого успіху.

Почтар з Оклягоми.

Сільський почтар одного з найбільш пустинних районів Оклягоми Теодор Герберт Гілс пішов на емеритуру після 50 літ чесної служби в однім і тім самім почтовім уряді.

Гілс скінчив тепер 70 літ. Коли мав 20 літ, він почав розносити почту по фармах, розкинених одна від одної на віддаль цілих кільометрів. Робив він це пішки і при тому майже ніколи не хорів та задержав досі силу і здоровля. Харчувався Гілс виключно веґетаріянськими стравами, ніколи не пив спірту, ніколи теж не голився й не стригся. Зі своєю довгою бородою та волоссям, що спадає йому на плечі, Гілс схожий на „Різдвяного діда" і так його всі в Оклягомі називають. Гілса дуже люблять діти та вважають його наймурдішою людиною в цілій околиці.

З нагоди перенесення на емеритуру, почтова влада та співробітники старого вручили йому „почесну почтову посилку" з дарунками і грішми. Гілс переконаний, що він доживе 100 літ.

Багачка, яка вийшла за свого шофера.

У вищих букарештенських товариських колах викликало чималу сензацію вінчання міліонерки, вдови по імпортерові Мунтеяну, зі своїм шофером.

Пані Мунтеяну була ще як панянка стенотипісткою свого майбутнього мужа. Мунтеяну оженився з нею після смерти своєї першої жінки. Колишня стенотипістка зуміла захопити свого шефа, опісля мужа не лиш красою, але теж інтеліґенцією, проворністю та торговельними здібностями. Завдяки своїм здібностям вона не тільки вміла виручити мужа в інтересах, але й сама вела інтереси, які давали великі користи.

Товариські прикмети пані Мунтеяну зеднали їй велику симпатію в найкращих товариських колах Букарешту. Після смерти мужа надскакувало їй кількох румунських аристократів, одначе молода міліонерка воліла вийти заміж за молодого й гарного шофера.

Таємничий скарб в Арґентині.

Наївний селянин жертвою обманців.

Поліція Буенос Айресу викрила величезний обман та злочин, якого жертвою став простий селянин. Одночасно при тім вияснилися деякі подробиці історичної події, яка була невиясненa ще від 1806 р.

Три залізні скрині.

Ще в жовтні 1935 р. бідний селянин Скадуля із Венадо (стейт Санта Фе) наткнувся підчас праці в полі на камяну стіну, присипану землею. Коли селянин розібрав цеґли, знайшов три залізні скрині і привіз їх домів. Не зважаючи на всі його заходи та зусилля, скринь не вдалося йому відчинити. За порадою інших селян Скадуля поїхав до Буенос Айрес і пішов просто до парляменту.

Було тоді ще доволі рано. В голі, куди зайшов селянин, він побачив двох гарно одягнених молодих мужчин. Скадуля з найбільшим довірям оповів їм цілу історію. Молоді люди визначили селянинові стрічу на другий день у своїй конторі. Вони назвали себе державними комісарями, один представився як д-р Монтес, другий як д-р Гатон. А в дійсності вони називалися Карльос Вальдівієр та Вінценто Петес.

Золото й бриліянти.

На другий день Скадуля прийшов у визначене місце. Молоді люди виїхали разом із ним автом на село і привезли до Буенос Айрес таємничі скрині. При допомозі заздалегідь приготованих інструментів вони відчинили без труду скрині. В одній скрині було 66 кг. золота у штабках, у другій 44 кг. золота та у третій 33 кг. бриліянтів та діямантів.

— Все це варте найменше міліон пезів — сказав д-р Гастон до селянина. — Очевидно, скарб стає державною власністю, одначе вам належиться його третина, як знахідне. Вертайтеся домів і коли всі формальности будуть полагоджені, ви дістанете належні вам гроші.

Схвильований з великого щастя Скадуля вернувся до себе до Венадо. Одначе минали місяці за місяцями і „державні комісарі" не давали про себе знати. Вкінці селянинові урвався терпець і він знову поїхав до Буенос Айрес. Він знайшов обох молодих обманців з тій самій конторі, в якій він стрінувся з ними за першим разом. Вони стали оправдуватися:

— Знаете бюрократична система... Все волічеться... Ось вам 11.000 пезів: За місяць дістанете решту.

Напад.

І справді за місяць Скадуля дістав ще 11.000 пезів і за ці гроші він купив собі кусень землі. Та коли він далі настоював і домагався, щоб йому виплатили належних 300.000, на нього напали одної ночі якісь два узброєні та замасковані бандити, вистрілили до нього кілька разів, одначе на щастя невдачно. Щойно тоді наївний селянин зрозумів, що він став жертвою обманців та повідомив про все поліцію.

Обманців арештували навіть доволі скоро, одначе вони відмовилися виявити, де скрили скарб знайдений селянином. Один з арештованих кинувся з вікна вязниці, в якій не було решітки та згинув на місці. Другого Петеса відставили до суду.

Походження скарбу.

Підчас слідства виснилося теж відки походив скарб знайдений селянином. Це був державний скарб, що його закопав у червні 1806 р. 6. віцекороль та ґубернатор провінції Ріо де Ля Плята, маркіз Собремонтес, який втік перед військом англійського ґенерала Бересфорда, що наступав на Буенос Айрес. Спершу думали, що ґубернатор вивіз скарб зі собою, одначе тому, що його вбили відтак у глибині краю, доля скарбу була невідома аж досі. Тепер знову шукають за місцем, куди злочинці скрили віднайдений скарб.

---o---

Славко підприємцем.

Мій приятель Славко заложив собі при кінці ферій мале промислове підприємство. Воно дуже скромне і міститься покищо у двох невеликих кімнатах. Але хто знає Славка, той може бути певний, що скоро розростеться воно на пять і десять кімнат та буде міститися у власнім домі, а не у винайманих кімнатах. Бо коли Славко зумів за пять років придбати собі закладовий капітал кілька тисяч, хоча був лиш дрібним службовиком у приватній установі, то за других кілька років, працюючи у власнім підприємстві, здобуде певно багато більше. А певний я в тому, бо Славко здобув собі те все тільки завзятою ощадністю. Відмовляв собі всього та складав у ріднім Банку — і з того має нині власний варстат праці та й уже двом безробітним товаришам дав працю у своїм бюрі. Крім того працює в нього кілька — очевидно українських — робітників. Дивлячись на того ощадного Славка, і я сам почуваюся краще і всі його знайомі та небагаті люди дивляться певніше в будучність. Бо знають, що коли підуть слідами Славка, то не пропадуть. Правильною ощадністю в ріднім Банку дійдуть і вони до власного варстату праці, в якому знайдуть чесний прожиток самі й ще іншим дадуть змогу працювати та жити. Вони стануть направду корисними громадянами свого народу — завдяки чесноті ощадности! (Ю. Ш.)

---o---

Дентист повиривав незаплачені зуби.

Дентист Гастон Голянд в Маямі на Фльориді може справді називатися найрішучішою людиною.

Бо хоч у Маямі перебувають здебільша найбагатші американці, то всеж таки й там трапляється, що важко стягнути з когось довг. Між своїми пацієнтами мав Голянд теж якусь Блянку Белей. Дентист лікував її кілька місяців, перевів їй кілька дорогих дентистичних заходів та зладив їй дорогу протезу. Рахунок мала пацієнтка вирівняти після скінчення лікування. Та пацієнтка відволікала справу з дня на день і вкінці заплатила дентистові лиш якийсь малий зачет.

Вкінці дентистові урвався терпець. Коли пацієнтка прийшла одного дня і знову не принесла грошей, він посадив її силоміць на операційнім кріслі, звязав поясами і вийняв їй з рота протезу та всі золоті пльомби, що він їх давніше заложив.

Пеховата пацієнтка подала дентиста до суду. Суд присудив, що дентист мав право відібрати незаплачену протезу, одначе не мав права здіймати золотих корон, зокрема не мав права вживати сили й тому засудив дентиста на кількаденну вязницю.

---o---

НУРЕЦЬ ЖЕРТВОЮ АКУЛИ.

Всі пасажири кораблів, які задержуються в Сінґапурі знали проворного нурця на прізвище Мунґу, який підносив із морського дна монети, які там вкидали. Була це професія Мунґу, яка давала йому прожиток 50 літ.

Недавно нурець став жертвою своєї небезпечної професії. Коли нурцював, щоб підняти монету, що її вкинула якась пасажирка великого англійського пароплаву, напала на нього акула. Тому, що в тім місці вода була незвичайно прозора, пасажири корабля бачили цілий хід тієї трагічної події. Та не могли на те нічого порадити. Жахливий морський хижак здавив нещасному нурцеві своїми зубами голову.

Батьки і діти під Прапор „Просвіти"!

Перестоpога Даладіє Франції.

З Парижа повідомляють, що вчорашній день приніс вияснення ситуації у розгривці між премієром Даладіє та крайньою лівицею й генеральною конфедерацією праці.

Хід цілоденних нарад парляментарних клюбів радикальної партії, соціялістів, комуністів і вкінці комісії порозуміння лівиці, потвердив лиш поважний успіх прем. Даладіє, який не зважаючи на зорганізовані наступи, зовсім піддержав свій погляд.

Незвичайно цікаві були наради радикального клюбу, якого учасники розійшлися під враженням дуже сильного виступу премієра.

ДАЛАДІЄ НЕУСТУПЧИВИЙ.

Премієр Даладіє підтримав уповні зміст своєї недільної декларації та заявив, що не відступить навіть „на міліметер". На скріплення своїх слів зацитував він заяву секретаря ґен. конфедерації праці, який 15. червня ц. р. заявив, що якщо інші держави не приймуть 40-годинного тижня праці, то Франція не зможе видержати тієї системи праці. При тому премієр навів теж заяву соціялістичного міністра внутр. справ Дармоа, що якщо не прийде збільшення французької продукції, то робітнича кляса не зможе вдержати своїх суспільних надбань.

Відтак премієр Даладіє опрокинув ще заміт металівців, що противиться збільшенню часу праці виключно з причин безробіття в цій ділянці, заявляючи, що більшість із зареєстрованих безробітних взагалі не надається до ніякої праці.

Свою промову закінчив Даладіє **перестогою для французького парляментаризму перед „помилками", які довели до погуби ваймарську республику".**

Парляментарний клюб радикалів висловив премієрові своє довіря, доручуючи свому представникові спротивитися всім внескам лівиці, які могли би чимнебудь нарушити політику уряду.

ДЕЛЕҐАЦІЇ ЛІВИЦІ В ПРЕМІЄРА.

На засіданні порозуміння лівиці пішли на компроміс і рішили вислати до премієра окрему делеґацію за в466ясненнями.

Премієр Даладіє відповів, що не має найменшого заміру нарушити обовязуючі закони, одначе він рішений запевнити відповідні умовини праці французькому промислові, потрібному до національної оборони. При тому він зазначив, що ніколи не думав про зміну теперішньої парляментарної більшости.

ДЕМОНСТРАЦІЇ ПРОТИ ДАЛАДІЄ В ПАРИЖІ.

Вчора вечором союз паризьких синдикатів зорганізував протестаційні збори проти останніх виступів премієра Даладіє. При кінці зборів при Авені Ваґрам почали з юрби вигукувати ворожі оклики, одначе по інтервенції поліції на вулиці настав знову спокій.

Підчас вчорашніх розмов премієра Даладіє з представниками лівиці, делеґати соціялістичної партії запитали, чи імовірні зміни в законі про 40-годинний тиждень праці можуть бути переведені декретом. На те премієр відповів, що цю справу прослідкує тепер комісія правників. Це питання творить тепер засадничу точку дискусії.

Соціялісти домагаються, щоб т. зв. делеґація лівиці зайняла однодумне становище, зате радикали заявили, що будуть домагатися ухвалення довіря для премієра Даладіє без ніяких застережень.

ВІДГУКИ ДНЯ.

В БАРІ.

Пригашені світла, притишена музика, на середині салі крутяться в танку пари. Час до часу паде на них сніп кольорового світла рефлекторів і тоді миготять барвисті сукні дансерок, то як луска екзотичного вужа, то як крила казкових метеликів. Дансери у чорних фраках мов ворони серед колібрів. Довкола „току" при столиках публика, дивиться на других, показує себе, тікає від будня, шукає забуття, хоче згубити як найбільше смутку, а стратити як найменше грошей. Минулися часи, коли в барах стріляли корки від шампанів, плили заграничні лікери. Дідич з далекої провінції, промисловець з великого шляху, обидва з грубими портмонетками — це все давно забуті типи. Нинішна публика — це „мала чорна" і десь-не-десь „малий коняк". Нема причим забутися, бо нема за що. Якби не пригашені світла, не притишена музика і гра кольорових рефлекторів, то й буденні скорби вилізлиб зпід стола як миші. А так:

„Шовковий погляд твоїх віч
Загоює черешні рани..."

Розмріяне танго снується по салі як „бабине літо"; обмотує золотим павутинням столики.

„Без тебе з в грудях темна ніч
З Тобою — сонечко весняне..."

На зимно ніхто не вірить у ту цілу історію, на розум — смішні, наївні слова, але тут ніхто не бере на зимно ні на розум. Сприймає вухом і пускає просто до серця в найбільш безкритичну комірку, бо — кожному з тим добре.

Коли починається танець — перші виступають так звані „фортанцерки" і „фортанцери". Вони обовязані: коли порожно — робити публику, коли повно — робити настрій.

Ось одна пара почала танґо. Вона ставна молода красуня, він смаглявий молодий хлопець із чорним як вуголь луком брів. Ритмічним рухом пливуть по салі, професійно всміхнені,приписово задивлені в себе. Кожному може здаватися, що цілу душу вложили в ноги, а ціле серце в очі. Так мусить у їх фаху бути, хочби вже мали нині за собою пять кільометрів танга, і з десять кільометрів ріжних фокстів.

Кольоровий рефлектор освітив танцюючу пару, саксофон обгорнув їх своїм тужливим звуком, дзвіночки обсипали срібними лелітками.

Хлопче з чорними луками брів, покажися ліпше! Твоє смагляве лице мені так знайоме...

Чи справді?!... Так! Напевно ти!... Звідкіля і чому тут забрив?

Тиж недавно задебютував у нашій літературі зовсім доброю збіркою оповідань, потім другою. Писали про тебе як про літературний талант! Невжеж діставши добрий гонорар і відсоток з розпроданих примірників ти пішов шукати вражінь — молодий український письменнику?!

Ой, знаю я ті книжкові гонорарі і ті відсотки! Не для вражінь ти тут. Не знаю чи стало тобі гонорару на вечірний одяг. Здається допозичив, щоб могти появитися в цій салі. Писав ти руками з ранку до вечора і — маєш клапоть слави, пишеш тепер ногами з вечора до ранку і — маєш кусок хліба.

Не знаю, чи жалувати тебе молодий український письменнику! Щоправда до емеритури не дослужишся, але хто нині за неї певний. А так — може твої невиспані обовязково перетанцьовані ночі зродять цікавий твір — з такого далекого нам і незнаного світа: притишеної музики, пригашених світел, кольорових рефлекторів і професійного усміху.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— **Зернята диких яблунь і груш** купує по високих цінах фірма **А. ТЕРПИЛЯК** — Розсадник овочевих дерев, кущів та насіння господарство **в Залукві,** пошта Галич (Halicz). Телефон Галич № 1. ПКО ч. 500.855. — Поучення, як треба збирати зернята, щоби були придатні до вжитку — висилаємо поштою зі Залукви. Перед збиранням зернят — жадайте поучень та інформацій. 1736 1—3

— **Затверджені владою КУРСИ КОСМЕТИЧНІ** Стефанії Гаврисевич під проводом лікаря та інж. хемії, Львів, Коперника 42. А., тел. 272-18. Початок викладів 10. вересня ц. р. Проспекти безплатно. Додаткові курси лічничого масажу тіла і руханки. 1675, —10

— **Заходом Студентської Секції при Читальні „Просвіти"** в Галичі відбудуться в днi 4-го вересня 1938. р. в год. 8-ій в салях „Народнього Дому" в Галичі-Залукві **Великі Вечерниці** з танцями, на яких приграватиме студентська оркестра з Бережан. Забаву розпічне старинний боярський танець. 1771

— **У Малій Семинарії у Львові** пічнеться навчання богослуженням у понеділок 5. вересня в год. 8-ій рано. — **Дирекція.**

— **На памятник бл. п. ґен. М. Тарнавського** зложили 6. старшини УГА в Станиславові 49.43 зол., замість квітів на могилу. — **Т-во Охорони Воєнних Могил у Львові.**

— **Не змарнуйте нагоди!** В минулу середу ми долучили до „Діла" складанки „Центробанку", назначені червоним хрестиком, щоб кожний наш Ш. Передплатник і Читач міг зараз висилати **зол. 5.50 на 2 портрети Тараса Шевченка й Івана Франка,** намальовані нашим славним мистцем-малярем Іваном Трушом, у трьох кольорах на прегарному ілюстраційному картоні. Просимо памятати, що зол. 5.50 — це ціна тих гарних двох портретів тільки в передплаті, якої важність минає з початком вересня, бо потім кожний один портрет коштуватиме у продажі 4 зол. **Адміністрація „Діла".**

— **Вписи** до Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові розпочинаються дня 31. серпня ц. р. Подається цілість музичної освіти на основі консерваторійного пляну навчання. Відділи: Інструментальний (сольові й оркестральні інструменти), вокальний (спів концертовий і оперовий) враз із цілістю теоретичних і практичних збірних предметів (2 оркестри і в тому дитяча), два хори, камерні вправи, диригентський курс (одно- і дво-річний), Композиція, Педагогічний Курс (приготування до державного іспиту з музики), Ритмічна ґімнастика методою Жак-Далькроза, Курс декламації (драматична школа). До вписy треба принести останнє свідоцтво. Знижки в оплаті тільки для спосібних і незаможних учнів, які зголосяться у вересні. Наука починається 5-го вересня. Секретаріят урядує і уділяє інформацій у будинку Муз. Т-ва, вул. Шашкевича 5, тел. 237-15 в год. 10—12 і 15—18, від 8. серпня тільки в год. 13—19, у філіяльному відділі на Личакові, вул. Крупярська 15 (домівка Р. Ш. ім. Князя Льва) в год. 14—18. Вищому Муз. Інститутові прислуговують права державних шкіл (залізничі леґітимації прав А, трамваєві знижки, економічний додаток тощо).

— **Що на це маґістрат м. Львова?** При перебудові вул. св. Петра і Павла виножування каміння фірами відбувається від год. 2. вночі. При акомпаніяменті криків, гуркоту фір і т. п., при громадяни цієї вулиці не можуть вночі так, що громадяни цієї вулиці не можуть вночі спати. На запит, хто таке розпорядив відповідають робітники, що маґістрат. Запитуємо, чи дають робітники, що маґістрат має право спокій денній праці громадяни мають право спо-

лійно відпочивати? Для праці при перебудові вулиці хіба повинен вистачити цілий день. Що на це відповідні компетентні чинники? Громадяни мають також забезпечені права на відпочинок по год. 22. до ранку.

— **Підвишка підміських залізничих білетів.** Від 1-го жовтня ц. р. подорожіють місячні залізничі білети у підміському русі. Не подорожіють лиш т. зв. тижневі робітничі білети.

— **„Трагічні наслідки невинної прогульки.** 14-літній син сержанта Унгеґаєра, замешкалого у Львові при вул. Кохановського ч. 61 б, вибрався в пятницю 26. ц. м. зі своїм товаришем Прокитком на прогульку роверами за місто. Оба хлопці вернулися до Львова щойно в суботу рано. Тому що оба малі прогульковці виїхали без дозволу батьків, які шукали за ними цілу ніч по Львові, мати Прокитка добре насварила на свого сина по його повороті до дому. Крім того пішла до Унгеґаєра з жалобою на його сина тому, що він намовив свого товариша Прокитка до їзди за Львів. Молодий Унгеґаєр зі страху перед своїм батьком, якого боявся, важко зранився з револьверу і помер у шпиталі.

— **Львівська хроніка.** При вул. Леґіонів злодій витягнув у пятницю 26. ц. м. „вічне перо“ з кишені учителя Скочиляса з Волині. Учитель догнав злодія і відібрав перо, але злодій вирвався і почав дальше втікати. На Валах долучився до нього ще якийсь чоловік. Обох придержано. Це брати Фльоріяни, Людвик і Марійн. — Невідомі вломники забрали з крамниці образами М. Шепса у Львові при вул. Сапіги 9, кілька дорогих образів, м. ін. три образи Коссака, кожний вартости 1.800 зол., образ Аксентовича і кілька менших образів, вартости 6.000 зол.

— **Залізнича катастрофа під Жовтанцями.** В суботу 27. ц. м. трапилася залізнича катастрофа біля стації Колодно—Жовтанці на шляху Львів—Камінка Струмилова, де товаровий поїзд вискочив з рейок. Один кондуктор вбитий, один кондуктор важко, а два легко ранені.

— **Страшна родинна трагедія в Бібрці.** 10-літній Ґедале Шмір, син бляхаря, вийшов на дах сусіднього незамешканого дому при вул. Коперника, щоб зірвати антену. На нещастя дріт антени впав на електричний дріт і малий хлопчина негайно помер. Батько Мойсей побачив ненормальне положення тіла свого синка на даху і сам виліз на дах. Одначе ледви доторкнувся тіла свого синка — сам помер. З черги його жінка Рахеля пішла за своїм чоловіком та сином і теж померла на даху, доторкнувшись тіла свого чоловіка. Ця страшна родинна трагедія викликала в Бібрці сильне враження. Трагічно померші Мойсей і Рахеля Шмір залишили ще двоє малолітних дітей.

— **Напад вовка на селянина.** На подвіря Т. Кіричука в селі Роґізно пов. Берестя прибіг вовк і почав гонити за курми. Кіричук вхопив за вила і кинувся на вовка, але заплутався і перекинувся на землю. Тоді вовк скочив на нього і сильно покусав його в карк та лице. У грізному стані відвезли Кіричука до шпиталю до Берестя, де він бореться тепер зі смертю.

— **За траву на межі вбили людину.** Минулої середи 24. ц. м. в Задвірі, пов. Перемишляни трапилася жахлива подія. На межі Гниди Стефана жала траву приблизно 60-літня жінка Юлія Савчин. Коли це побачив власник, 70-літній господар, намагаючися відобрати скошену траву. На метушню, яка при тому счинилася, надбіг син Савчинихи Михайло зі сокирою і двома ударами (вістрям та обухом) повалив старця на землю. Коли донька господаря почала кричати, напасник утік, зате його мати почала вістрям серпа бити непритомного Гниду по голові. Всі заходи відратувати Гниду не вдалися і він помер уночі. Вбивників арештували.

— **Краєва хроніка.** В Мельниці, пов. Любомль підчас молотілки збіжжя в господарів Андрея й Максима Ковальчуків упав між триби машини 70-літній Антін Ґеран. По трьох годинах нещасливий старець помер. — У селі Хомичиці, кобринського повіту, 68-літній Конрад Креліцький убив 40-літнього Івана Шибуня. Причиною вбивства була впертість, бо один другому не хотів уступитись з возом з дороги. — На залізничій стації в Дорогичині, на Поліссі, найшли легко потовченого малого хлопчика. Дитину викинув хтось з поїзду, що їхав до Пінська. Раненого відвезли до місцевого шпиталю.

— **Смерть польського маляра.** У Кракові помер 26. ц. м. перший ректор і почесний професор краківської Академії Мистецтв Теодор Аксентович, уроджений в Кронштадті в Семигороді в 1859 році. — Між Денисовом і Слободою на шляху Тернопіль-Ходорів кинувся під поїзд Зенон Дусанівський з Денисова і згинув. — На дорозі у Стриївці пов. Тернопіль сполошені коні Владислава Бурильського вбили 8-літнього Василя Чуприка, який гнав худобу в поле. — В Середнім коло Осмолоди згоріло в лісі 2.200 кубічних метрів дерева і 100 кіп кори, вартости 45.000 зол. — На фільварку Ґерстмана в Полтві к. Глинян працювала група робітників з Бойківщини. При вивершуванню стирти одна з робітниць молода дівчина зіскакуючи необережно зі стирти з вилами в руках, настромилася на вила, які пробили їй родні частини. Дівчину відвезли в тяжкому стані до загального шпиталю у Львові.

— **Вбивство поліцая у Варшаві.** Поліцай Ю. Чайковський у Варшаві леґітимував якогось мужчину, якого забрав на комісаріят. По дорозі арештований застрілив його і втік. Облава при помочі поліційної резерви з Ґолґадзінова не дала висліду. Поліціянта застрілив злодій Вацлав Тасяк, бо в руках вбитого поліцая опинилася військова книжечка вбивника.

— **Лявіна засипала долину.** В околицях Аости в Італії лявіна з масою землі засипала долину Валь Саваранче. Лявіна знищила багато гірських хат, але жертв у людях не було.

— **Смерть 16 вуглекопів.** В копальні Переґріна у стейті Ґванахуто завалилося склепіння і присипало 16 вуглекопів.

— **57 жертв летунської катастрофи в Токіо.** Від вибуху бензини одного літака, що впав перед трьома днями на подвіря фабрики на передмістю Оморі в Токіо згинуло дотепер 57 осіб. Ранені робітники підчас цієї катастрофи так попарилися, що померли у шпиталі в останніх двох днях.

— **Пожежа дому совітського посольства в Ковні.** В пятницю 26. ц. м. коло 3-ої год. над ранком вибухла пожежа на стриху дому совітського посольства. Пожежа охопила дах. По двогодинній акції пожежна сторожа вгасила вогонь. Шкода сягає кілька тисяч літів.

— **Подорож з Кабулю до Берліна на операцію.** До Берліна привезли в пятницю 26. ц. м. літаком з Кабулю, столиці Афґаністану немовлятко, що має 11 днів, на операцію до найкращих спеціялістів.

— **Втонуло 1119 осіб.** Підчас останньої повені в північній Кореї утонуло 1119 осіб. Крім того є 261 ранених, а 270 осіб не віднайшли. Вода забрала 4.170 домів та ушкодила 5.324 домів. Під водою залишилося ще понад 20.000 домів.

— **Катастрофальний вилив Нілю.** Публична опінія Єгипту затривожена великими розмірами повені в Єгипті тимбільше, що стан води в Нілю зростає швидко з години на годину. Тому влада мусіла пустити воду в околиці, де ще не зібрали плодів, зокрема в Горішньому Єгипті вода залила обширні простори піль, з яких не зібрали ще збіжжя і бавовни. В Асуані рівень води перевищає на 7 метрів рівень води з минулого року. Довгі дощі в Абісинії і полудневім Судані збільшують панічні настрої населення.

— **Пожежа торфовиська.** На совітській території між Псковом та естонським кордоном вибухла пожежа торфовиська Моґлінське. Тому, що верства торфу сягає дуже глибоко побоюються, що пожежі швидко не зможуть вгасити. Перед 30-ти роками пожежа торфовища на цьому терені тревала цілий рік.

— **Смерть російського письменника Купріна.** В Ленінграді помер 25. ц. м. в 69 р. життя відомий московський письменник Олександер Купрін. Він перебував до 1936. р. на еміґрації у Франції. Опісля поїхав до Москви, де жив у нужді. Останніми часами жив у Ленінграді. Купрін написав низку повістей з російського життя.

— **Православний епископ Закарпаття виїхав до Югославії.** В неділю 21. серпня ц. р. православний єпископ на Закарпатті д-р Дамаскин, попрощався в Дубовій зі своїми вірними і виїхав до Югославії, куди перенесли його на власне бажання. Наступником Дамаскина буде д-р Володимир Раїч.

— **Великий шпиталь у Хусті** побудували коштом 20 міліонів чеських корон. Шпиталь має приміщення для 400 хорих. Кошти будови й уладження покрив краєвий уряд.

—o—

Спорт.

ПРОГРАМА НЕДІЛЬНИХ ЗМАГАНЬ:

Грище Сокола-Батька: год. 4. пополудні, товариські змагання **Скала (Стрий) — Зоря (Львів).**

Грище Лехії Погулянка: год. 4. попол. вакольєщацькі змагання **Україна — Чорні.**

Ряшів. Змагання за мистецтво Оружної Ліги **Україна — Ресовія.**

Стрий. Змагання за мистецтво О. Л. **Сян — Погонь.**

Тернопіль. Мистецтво А-кляси **Поділля — Єгуда** і мист. Ц-кл. **Мета — ЖРКС.**

Броди. Мистецтво Ц-кл. **Русалка (Золочів) — Сокіл (Броди).**

КОМУНІКАТ РАДИ К. Л. п.

Плавацькі змагання.

У днях 3. і 4. вересня ц. р. Філія К. Л. К. у Львові організує на ставі „Світезь“ плавацькі змагання. У цих змаганнях візьмуть участь змагуни філій К. Л. К. з краю, як теж запрошені змагуни Сокола та Орлів.

Про докладний речинець змагань і програму змагань повідомимо окремо в щоденниках.

Театри.

Великий Театр:

Неділя 28. 8. год. 4. попол. „Втішаймось життям“, год. 8. веч. „Люди за кризі“.

Понеділок, 29. 8. год. 8. веч. „Люди за кризі“.

Вівторок 30. 8. год. 8. „Шостий поверх“

Середа 31. 8. год. 8. веч. „Люди за кризі“.

Театр Ріжнородностей:

Від понеділка 11. 7. нечинний

Український Народній Театр ім. М. Садовського.

ПЕРЕГІНСЬКО:

28. 8. Гетьман Полуботок.

Новадового театр виставить голосну пєсу зі сучасного життя в большевії п. н. „Жінка з вулиці“.

Український Театр Йосифа Стадника:

ЗАЛІЩИКИ:

28. 8. Ой не ходи Грицю.

Український Театр ім. І. Котляревського (зєднані театри Заграва і Тобілевича). До 5. IX. ц. р. виступають ще обі групи окремо. Їх репертуар такий:

Група А грає у Гвіздці і їде до Городенки.

Група Б. СНЯТИН:

28. 8. Невольник.

К І Н А.

АДРІЯ: „Дорога до слави“, „Пізнає Ванче“.

АПОЛЬО: „Гайді“ з Ширлі Темпль.

АТЛЯНТИК: „Я був ґанґстером“ („Невиправний грішник“).

БАЛТИК: „Правда перемагає“ (Пале Муні).

ВАНДА: „Гра змислів“, „Герой мимоволі“

ГРАЖИНА: „Жінки над пропастю“.
ЕВРОПА: „Золоті дівочки“.
КАСІНО: „Гали кохання“, „Гріх молодости“.
КОПЕРНИК: „Тигр із Ешнапуру“, „Індійська гробниця“.
МАРУСЕНЬКА: „Тигр із Ешнапуру“ „Індійська гробниця“.
МЕТРО: „Великий плян“, „Почалось у пагаді“.
МІРАЖ: „Благословенна земля“.
МУЗА: „Життя удвійку“, „Джентельмен вірить жінці“.
ПАЛЯС: „Кохання в кайданах“.
ПАКС: нечинне.
РАЙ: „Галька“.
РІЯЛЬТО: „Погорджена“.
РОКСИ: „Пострах Монголії“.
СВІТ: „Його велике кохання“, „Буде ліпше“.
СТИЛЕВЕ: „Погоня за кавалером“ і ревія Берунського.
ТОН: „Засуджені“, „Без приказу“.
УТІХА: „Пострах Дикого Заходу“ та ревія.
ХИМЕРА: „Предивна брехня Ніни Петровни“.

ФОТОПЛЯСТІКОН:
(пл. Марійська)
„Люцерна“.

ФОТОПЛЯСТІКОН [illegible]
(вул. Коперника ч. 11 дім ф-и Каїм і Син)
„Туреччина“.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 28. серпня 1938.

7.20 Орх. концерт, 8.00 Ран. денник, 8.15 Для села: Хл. газетка, Враження з кооп. прогульки, Пісні, 8.35 Львів здоровить, 8.40 Час то гроші, гутірка для хліборобів, 8.50 Осінне гноєння на зміну, 9.05 Музика з пл., 10.30 Популярна музика з пл., 11.45 Муз. оглад, 12.03 Симф. поранок: орх., сопран, 13.00 „Евуня“ діт. варнис Ст. Василевського, 13.15 Музика орх., тенор, бас-баритон, гармонійка, два форт., 16.30 Театр Уяви: „Страдіварій“ комедія М. Мореа (Франція), 17.00 Рецітал на віоля да гамба в супр. форт., 17.30 Звук. тижневик, 20.00 Програма на завтра, 20.25 Патріотизм у мужицькій літературі, словно-муз. авд., 20.35 21.30 Спорт, 20.40 Політ. оглад, 20.50 Веч. денник, 21.00 „Бронім і Іванна“ Виленська Завуля, 21.50 „Комінар і мельник“ або „Завалилася вежа“ водевіль І. Камінського в муз. опрацюванні, 22.35 Танк. музика в пл., 23.00 Ост. вістки, 23.35—23.55 Танк. музика з пл. (Варшава II).

Понеділок, 29. серпня 1938.

6.45 Руханка, 7.00 Ранішній денник, 7.15 Орх. музика, 8.00 Зачинаємо тиждень, 12.03 Полуднева авд., 14.00 Легка музика в пл., 14.15 Китиця для всіх, пл. 15.00 Біржа, 15.05 Госп. і сусп. вістки, 15.10 Програма на завтра, 15.15 Виправа за скарбами, авд. для старших дітей, 15.30 „Оповідання п. Віта Нарвоя“ В. Лозінського, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Легка музика, орх., 16.45 У сяйві Хреста Півдня, 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Знаєте, то послухайте, легкий концерт із пл., 17.55 Гальо, позір! 18.00 21.50 22.00 Спорт, 18.10 Вебер: Клярнетові варіяції б-дур оп. 33, клярнет, форт., 18.30 Конкурсова гутірка, 18.35 Репортаж із юнацьких відділів праці, 19.05 Хор, 19.25 20.55 Актуальна гутірка, 19.35 На пляжі, розр. концерт, сальон. тріо, тенор, сопран, акордеон, ревелерси; у перерві скеч Л. Шарелія, „Королева пляжі“, 20.45 Веч. денник, 21.00 Техн. скринька, 21.10 Розр. концерт, 22.05 Танц. музика з пл., 23.00 Ост. вістки.

Вівторок, 30. серпня 1938.

6.45 Руханка, 7.00 Ран. денник, 7.15 Орх. концерт, 8.00 Поранок при мікрофоні, пл., анонси, комунікати, 12.03 Полудн. авд., 14.00 Легка музика з пл., у перерві в год. 14.12 Авд. ККО, 14.15 Концерт бажань, 15.00 Біржа, 15.05 Господарські та сусп. вістки, 15.10 Програма на завтра, 15.15 Репортаж із шарж. Кошового табору, авд. для старших дітей, 15.35 Фін.-госп. актуалії, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Концерт сальон. орх., 16.45 Від Татр до стратосфери, 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Орх. концерт, 17.55 Гальо, позір! 18.00 Черепаха, 18.10 Альтівка, 18.45 „Без титулу“ фрагм. повісти І. Крашевського, 19.00 Спів, 19.20 20.55 Актуальна гутірка, 19.30 Гумор і пісенька, розр. концерт, у перервах: „У ждальні дентиста“, „Нют Чорлі Чаца“, 20.45 Веч. денник, **21.00 Збір овочів, призначених на продаж в українській мові виг. інж. Ром. Паньків,** 21.10 Музика з пл., Гарні голоси, 22.10 Господарські вістки, 22.20 Спортові вістки, 22.25 Танк. музика з пл., 23.00 Ост. вістки.

Середа, 31. серпня 1938.

6.45 Руханка, 7.00 Ранішній денник, 7.15 Орх. концерт, 8.00 Перше снідання при орх., 12.03 Полудн. авд., 14.10 Інформ. газетка в укр. мові, **14.10 Українська муз. з пл.,** 14.40 Популярна музика з пл., 15.00 Біржа, 15.05 Госп. і сусп. вістки, 15.10 Програма на завтра, 15.15 Трохи пісні, трохи слова, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Так співає Шаляпін, репортаж, пл., 16.45 Загонова шляхта півд. окраїн, 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Популярна музика з пл., 17.55 Гальо, позір! 18.00 Рослини, що вішують погоду, 18.10 Віольончеля в супр. форт., 18.40 „Без титулу“ фрагм. пов. І. Крашевського, 19.00 Трансм. з Льондону: Легка музика, 19.30, 20.55 Актуальна гутірка, у перерві скеч „Винахід“ А. Аверченка, 21.00 Шопенівський концерт, 21.50, 22.00 Спортові вістки, 22.05 Літер.-муз. авд.: „Радість серед гір“ Дж. Бернса, 23.00 Ост. вістки.

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Неділя, 28. серпня 1938.

БЕРЛІН 11.30 Італійські співаки, 19.00 Розр. музика, 20.15 21.00 Концерт орх., хору, сол., 22.30 Орх., квартет мандолиністів, БІЛГОРОД 20.00 Нар. пісні, БУДАПЕШТ 12.30 Оп. орх., 15.45 Хор, 17.00 18.00 Концерт орх., 19.00 Нар. пісні у супр. циг. орх., ВІДЕНЬ 11.00 Зальцб. фестіваль: Симфонічний концерт, 20.10 21.00 Весела авд., ГАМБУРГ 20.00 21.00 „Марта“ оп. Фльотова, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, ЛЯЙПЦІГ 18.30 19.00 Симф. концерт, МІЛЯНО 17.15 18.00 Муз. всячина, 20.35 Орх. концерт, 21.00 22.00 Комедія, оп. танкова музика, ПРАГА 9.55 Розр. музика, 15.30 17.45 18.00 Легка музика, спів, 16.00 Концерт військ. орх., 18.30 Сальон. музика, 19.25 20.00 „Подув осені“ розр. програма, 21.05 Фільг. концерт, РАДІО ПАРІ 18.00 Сценка, 20.15 Пісні, 20.30 21.00 22.00 „Ія Бернеа“ ком. оп. Месажера, РИМ 17.15 18.00 Симф. концерт, 20.35 Розр. музика, 21.00 22.00 23.00 „Джоконда“ оп. Понкієллія, СОФІЯ 18.00 Легка й танк. музика, 19.00 Популярна музика, 20.00 Спів, 20.45 Вийшли в опер.

Понеділок, 29. серпня 1938.

БЕРЛІН 10.00 Для дітей, 14.15 15.00 Розр. музика, 17.00 Форт., 19.00 Фр. музика, БІЛГОРОД 18.50 19.00 Пісні, 20.00 21.00 Опера, БРЮСЕЛЬ ФЛЯМ. 20.00 21.00 „Клівія“ оп. Достала, 22.10 „Мадам Батерфляй“ оп. Пуччінія, фрагм., БУДАПЕШТ 12.05 Сальон. квінтет, 18.30 22.10 Циг. музика, 19.20 Віол., 20.20 21.00 Орх. концерт, ВІДЕНЬ 17.00 Гумореска, 18.20 22.30 Легка музика, 20.10 21.00 Розр. концерт, ДРОЯТВІЧ 20.00 Вагнерівський концерт, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, МІЛЯНО 17.15 Танк. музика, 20.30 Муз. всячина, 21.00 22.00 Оперетка, ПРАГА 12.45 Військ. орх., 16.15 Дрібні Двожакові твори, 17.40 Нар. пісні, 22.30 Концерт бельг. квартету, РАДІО ПАРІ 19.15 Спів, 20.15 21.00 22.00 23.00 Опера, РИМ 17.15 Форт., 19.30 Розр. музика, 21.30 22.00 23.00 Симф. концерт, СОФІЯ 19.25 Спів.

Вівторок, 30. серпня 1938.

БЕРЛІН 14.15 Улюблені мельодії, 19.00 20.00 21.00 Зальц. фестіваль: „Фіделіо“ оп. Бетовена, БІЛГОРОД 21.45 Нар. пісні, БУДАПЕШТ 12.05 Воєн. концерт, 17.30 Скрипка, 19.00 Циг. музика, 20.00 21.00 „Гейша“ оп. Джонса, ВІДЕНЬ 10.30 Розр. музика, 15.30 Камер. музика, 16.00 17.10 Популярна музика, 19.00 Пісня та балада, 21.15 Мадярські пісні, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, МІЛЯНО 17.15 Віольончеля, 20.30 Орх., 21.00 22.00 23.00 „Джоконда“ оп. Понкієллія, ПРАГА 17.40 Скрипка, 18.20 Сальон. музика, 19.20 20.00 Розр. музика, РАДІО ПАРІ 18.00 Форт., 19.00 Пісні, 20.15 21.00 22.00 Театр Уяви „Нотр Дам“ драм. Фресна Франсея з муз. Обена, РИМ 17.15 Танк. музика, 19.30 20.30 Розр. музика, 21.00 Комедія, 21.40 Тріо Бетовена оп. 97, 22.35 Нар. пісні у вик. хору, СОФІЯ 18.50 19.00 Популярна музика, 20.00 Спів.

Середа, 31. серпня 1938.

БЕРЛІН 18.00 Розр. музика, 19.45 Веч. розмова, 21.00 Шуманові твори у вик. вел. оркестри, БІЛГОРОД 18.20 21.30 Нар. пісні, 20.00 Спів, 20.30, 21.00 Гумор, БЕРОМІНСТЕР 20.15 21.00 „Севільський цирульник“ оп. Россінія, БУДАПЕШТ 12.05 Концерт солістів, 17.30 18.00 Циг. музика, 19.00 Легка музика, 20.55 Концерт оп. орх., ВІДЕНЬ 15.00 Для дітей, 16.00 17.00 Концерт орх., 19.00 20.00 21.0 Зальц. фестіваль, „Фіделіо“ оп. Бетовена, 22.30 Музика з Відня, розр. концерт, КОШИЦІ 18.00 Для Закарпаття, МІЛЯНО 17.15 Спів, 21.00 22.00 Концерт орх. і сол., ПРАГА 12.45 Орх. і сол., 16.15 Квартет ф-дур Двожака, 17.40 Спів, 18.20 Легка музика, РАДІО ПАРІ 18.00 Форт., 19.00 Пісні, 20.30 Форт., 21.00 22.00 На паризькій хвилі, муз. розр. програма, РИМ 17.15 Спів, 20.30 21.00 Муз. всячина, 22.10 Орх. концерт, СОФІЯ 19.30 20.00 21.00 „Євген Онєгін“ оп. Чайковського, СТОКГОЛЬМ 20.00 „Манон“ оп. Масенета, І. дія, 21.00 Фінські нар. пісні.

БІРЖА.

Львів 27. серпня 1938

Гроші.

Купно-продажа: Бельги бельг. 89.97, 89.50 Доляри американські 5.30.50, 5.28.00 Доляри канад. 5.29.00—5.26.50. Фльорени гол. 291.74—289.60, Франки фр. 14.55—14.49, Франки швайцарські 122.00—121.20 Фунти англ. 25.95—25.82 Гульдени данц. 100.25—99.75, Корони ч. 15.60—15.10 Кор. дан. 116.00—115.15 Кор. норв. 130.48—129.50 Корони шв. 133.95—132.95 Ліри італ. 23.10—22.40, Марки фінські 11.47—11.25, Марки нім. 70.00 — 72.00, Гель Аьи 25.80—25.40, Марки нім. срібні 91.00 — 91.00

Акції.

Банк Польський 124.50 Цукор. 39.50, Вугоіль 35.00, Львівол 89.00, Модзеїв, 17.00, Островець 45.00, Стараховичі, 43.75. Габербуш 67.25.

Папери

4% пів проц. внутр. 67.00, 67.35 3% інв. 1 ем. 86.25, серія 95.75, 3 пол. інв. 2 ем. 85.75 серія 94.50, 5. конверс. 69.50 прем. дол. 43.25 4 консол. 67.00

Тенденція сильніша.

ЦІНА „МАСЛОСОЮЗУ“

Львів, 27. серпня 1938.

1 кг. масла десер. одьок. оп. 2.45 зол.
1 кг. масла столов. вид. з опак. 2.50 зол.
1 кг. масла експ. вид. з оп. деф. ціна 2.5
молоко . . . 13—14 сот.
яйця (копа . . . 3.70 зол.

Тенденція на масло слаба, на молоко зниженна, на яйця вдержана.

ОПОВІСТКА.

Додатковий вступний іспит до І-ої кляси Купецької Гімназії „Р. Ш.“ у Львові Куркова 14 відбудеться в днях 1-го і 2-го вересня в год. 8-ій рано. 1761 2-2

Зїзд б. вихованців української гімназії в Станиславові, що мав відбутись в днях 3. і 4. вересня ц. р. **відложений** ізза технічних причин на пізніший речинець, який буде своєчасно інтересованим поданий до відома. Дальші зголошення слати на адресу: о. Степан Вапровичь, Станиславів, вул. Перацького 11, а датки на покриття коштів зїзду на адресу: Земельний Банк Гіпотечний, відділ у Станиславові вул. Собіського 11. **Комітет.**

При гімназії СС. Василіянок у Яворові відчиняють із шк. р. 1938-9 І. кл. гуманістичного лицею. Вступні іспити відбудуться 31. серпня і 1. вересня. 1775 1-3

Голова Українського Товариства Допомоги Студентам Українцям Вищих Шкіл м. Варшави цим оголошує конкурс на прийняття декількох студентів на безплатні вільні місця в інтернаті названого Товариства. Першенство матимуть ті, що до прохання долучать: 1) свідоцтво про бідність і 2) документ, що свідчив би про те, що петент є студентом одної з вищих шкіл м. Варшави. Прохання приймають до 1. жовтня ц. р. Адреса: Warszawa, ul. Bródnowska 14 m. 25/26 1782 1-2

НАУКА

СКОРО пізнаєш влешену новочасну систему крою, шиття, моделювання гардероби: жіночі, дитячої, білля. Патрон Несіресе. Вписи від 29-го, Львів. Свистуська 21, II. 1767 1-2

ІСПИТОВАНА учителька музики уділює лекції гри на скрипці. Зголошення Свистуська ч. 64, м. 6, від 18—20 год. 1766 1-2

НАЙДУТЬ ПРАЦЮ

КОНКУРЕНЦІЙНИЙ Виключний Дім ксіс, мануфактури і галянтерії, шукає агентів християн до продажі по селах. Łódź, skrytka 338.

ІНТЕЛІҐЕНТНИХ акквізиторів до продажі спіртових ламп шукаємо. Висока провізія. „Meteor“, Warszawa, Sosnowa 6. 1687 4-4

АДВОКАТСЬКОГО апліканта до самостійного ведення канцелярії прийму від зараз. Д-р Винницький, Устрики Долішні. 1764 2-3

ШУКАЮТЬ ПРАЦІ

ШУКАЮ посади, дам кавцію. Зголошення „Діло“ „Кавція“. 1767 1-1

МЕШКАННЯ

ВЕЛИКА КІМНАТА при Руській 8 до винайму на бюро, або мешкання. Зголошення до Адміністрації „Діла“ під: „Вересень“. 1762 2-2

ШУКАЮ співльокаторки, студентки першенство. „Діло“ під „Комфорт“. 1769

СТАНЦІЇ

ПРИЙМУ учеників, учениць на мешкання. Спокій — комфорт. Вул. Землковського 2 (пл. св. Юра) Сторощукова. 1787 1-3

УЧЕНИКА прийму на станцію Львів, Собішина 14 (бічна Театинської і св. Войтіха), партер, мешкання 2. 1763 2-

ПОКІЙ для емерита, учеників, з удержанням, добра опіка, близько гімназії філії, купецької, обідя дома й до менажок. Вул. Острозьких 3/І, бічна Личаківської, Грибенова. 1785 1-2

СТАНЦІЯ з удержанням для 3-4 учнів (учениць), дбайлива опіка, вул. Личаківська 21, І. п. двері 6 (близько гімн. („філії“). 1780 1-2

ПРИЙМУ на станцію дві учениці. Окрема кімната. Фортепіян. Л. Шавакова, Львів, Ячка 8, м. 5. 1777 1-1

ПРИЙМУ на мешкання 2 учнів гімн., здоровий харч, старанна опіка, вигідне приміщення. Сухий, Генінга 32. 1774 1-1

ДОБІРНА станція для учениці або студентки в повним комфортом. Соняшна кімната. Коло трамваю. Вул. Обертинських ч. 30, м. 8. Гімн. учитель. 1772 1-1

КУПНО — ПРОДАЖ

ВУГОЛЬ, кокс, дрова продає КАЛИТЯК, Байки 14, тел. 238-24. 1682 7-20

УЧЕНИКИ. Кашкети, сорочки, скарпетки й інша галянтерія. **Будзиновський, Станиславів, Ратуш.** 1715 -11

КОМПЛЕТНІ кухонні знаряди — емалія 65.—, алюмінієм 90.—, з млинками, залізом і т. д. РЕНТШНЕР, Легіонів 37. 1645 6-6

МАТРИМОНІЯЛЬНІ

УЧИТЕЛЬКА в Станиславові, VIII гр., симпатична, погідної вдачі, вийде заміж за старшого пана на становищі. Відповідь: Kołomyja — Коломия, почтова скринька 21. 1768 1-1

ПАННА молоденька, кажуть, що гарна, має 30 моргів поля і 20.000 зол. хоче пізнати лише лікаря. Листи під „Роза“ до „Діла“. 1773 1-1

РІЖНІ

ВИРІБ ДЗЕРКАЛ, шиби, рами, оправа образів найдешевше — шклярство В. СТЕЛЬМАХ, Коперника 22, тел. 245-79. 1572 10-

ПРОПУКЛИНОВІ БАНДАЖІ гумові, черевні, жеркові, проти усування матиці з гарантією виконує відоме **УКР. ОРТОПЕДИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА УГРИНА.** Львів, вул. Вірменська ч. 15. 1041 82-100

ЕКСТРАКТИ — ГАРБІВНИКИ — ХЕМІКАЛІЇ — ФАРБИ — ТОВЩІ — олії — для промислу **гарбарського футряного** доставляє зі складу **„ХЕМІЯ“**. Львів, Легіонів 28. 1654 1-2

ВІЧНІ ПЕРА направляє найкраще „ПРЕЦИЗІЯ“, тепер Шайнохи 1. 1557 ?—10

ТРИВКУ ондуляцію гарно і старанно, заграничним течивом виконує Штір, Брама Андріолія (Ринок 29). 1588 10-0

ПЕРЕРІБКА ковдер 3 зол. РОМАНОВА, Городецьких ч. 4 (біля Ринку). 1680 5-

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНІНА як нові, гарантовані, закордонні на різні ціни продає, купує, міняє Гевав, Пілсудського 21. І. п. 1745 2-10

ГОДИННИКИ і біжутерію найпрецизніше направляє українська фірма П. Карвація у Львові вул. Домініканська ч. 7. 1930 69-0

КАРНІШІ, найновіші зразки у всіх красках від зол. 2.95 виконує ШПІННЕР, КОПЕРНИКА 30, тел. 236-88. 1752 4-5

ПЛАСТОВІ ОДНОСТРОЇ найліпші, найдешевші, найтриваліші, лише у виробі ПАЛІЮМ, Гетьманська 22, побіч Музею. 1730 1-7

ПЕРЕЛИЦЬОВУЮ, направляю, переробляю, шию гардеробу жіночу, мужеську, **Коперника 26**, подвіря.

1 ЗОЛОТИЙ — переробляю капелюхи жіночі, мужеські, найновіші моделі. Коперника 26, подвіря. 1779 1-1

ЗАМІНЯЮ першорядну парохію у Львівську Архиєпархію. Зголошення до „Діла“ під „Заміна“. 1770 1-1

БАНДАЖИСТ М. ПОЛЯЧЕК у САМБОРІ повідомляє інтересованих, що в короткому часі буде перебувати у Львові в цілі позаголошення замовлень. 1755 2 1

ЛІКАРСЬКА ПОМІЧ

Спец. скірн., венер. недуг і косметики

Др. ФІШЕР

б. лікар (асистент) Клінік у Берліні, Празі, Відні орд. КІЛІНСЬКОГО 3 (напроти Від. Каварні) тел. 251-58. 2143

ЛІКАР

Степан Брик

вернувся і ординує як досі у внутрішніх недугах від 3—5, ВУЛ. ХМЕЛЬОВСЬКОГО 15. (бічна Мохнацького). 1754 -6

ЛІКАР

спеціяліст недуг уха, носа і горла

Ілярій Федейко

ВЕРНУВСЯ

і ординує від 10—12 і 3—5 у ЛЬВОВІ при вул. ЗЕМЯЛКОВСЬКОГО ч. 2, І. пов. Телефон 297-62 (бічна площі св. Юра). 1694 -2

лікар недуг шкірних,

венеричних та лікарської косметики

Роман Лисяк

б. приватний асистент д-ра Е. Аурделла та лікар шкірно-венер. клініки.

Львів, вул. Сикстуська 56.

Косметичний Інститут і Лябораторія

Д-ра О. ТУШИЦЬКОГО

Львів, вул. св. Софії ч. 3. Тел. 205-28.

УСУВАЄ: аномалії цери, зрогованіння, пігменту, волосся, блисни, дзьоби по віспі і плями. Масажі. Тривке усування зморщок, жиляків і відморожень власною методою. Тривке усування оволосіння ніг катафорезою. Сталі рямунці підшкірним запусканням краски (татування). Урядово затверджені курси для закордонної програми. 1666 1-10

ПАРАСОЛІ ГОРОДОВІ, ЖІНОЧІ МУЖЕСЬКІ І ДИТЯЧІ майже **ДАРОМ**

в найтриваліших гатунків і найновіших взорів поручає першорядна вирібня параселів **„СІКО“** давня відома фірма СІХЕР і КОРРЕС, ЛЬВІВ, ЛЕГІОНІВ 29, в пасажі на право, зараз біля „ОРБІСУ“. Направи і покриття виконуємо на місци майже даром. 6-10 Увага на адресу і число дому.

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

приймає безперервно впис студентів та курсантів на:

1. ВИСОКОШКІЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНО-КООПЕРАТИВНИЙ ВІДДІЛ. 4 роки. Дає всебічну фахову освіту, необхідну для праці в кооперативних і громадських установах та приватних підприємствах.
2. ВИСОКА ШКОЛА ПОЛІТИЧНИХ НАУК. 3 роки. Підготовляє до громадської, політичної та журналістичної діяльности.
3. ВИСОКІ КУРСИ ГРОМАДСЬКОЇ АГРОНОМІЇ. 1 рік. Докладно навчають про форми і методи переведення громадсько-агрономічної праці серед українського населення.
4. ТЕХНІКУМ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТИ. 2 роки. Дає фахове знання з різних галузей промисловости, що працює на с.-г. сировині.
5. ВИЩІ КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА. Півтора року. Систематично ознайомлюють про минуле і сучасне України та українського народу, його культурні скарби і підстави матеріяльного добробуту.
6. КУРСИ БУХГАЛЬТЕРІЇ. 1 рік. Підготовляють книговодів для праці в установах і підприємствах.
7. КУРСИ МОВ: англійської, німецької та французької. Уможливлюють опанувати світові мови для користування чужоземною літературою і пресою.
8. КОРОТКОТЕРМІНОВІ КУРСИ: а) Пасічництво, б) Американське промислове пасічництво, в) Садівництво, г) Городництво, ґ) Консервація та перероблення садовини й городини, д) Оброблення шкіри, е) Миловарство, є) Радіотехніка, ж) Фотографія, з) Теорія музики.

Жадайте проспекти з програмами, правилами вступу і таксами оплат. Висилаються безплатно. На швидшу відповідь присилайте поштову міжнародню марку. Можна замовляти також лише самі підручники. Цінники висилаються безплатно. Прохання надсилати на адресу: Ukrajinsky Technicko-Hospodarsky Instytut. Podebrady, Zámek, Tchechoslovaquie.

КОНКУРС.

ФІЛІЯ МУЗ. ІНСТИТУТУ ІМ. М. ЛИСЕНКА в ЗОЛОЧЕВІ розписує **конкурс** на становище вчителя скрипкової кляси. Зголошення слати до 1. IX. 1938 р. на адресу М. Віханська, Золочів, Костюшка 2. Платня згідно з умовою. Неприняті подання без відповіди. Виділ. 1711 3-3

КОНКУРС.

Вирібня радіоприймачів „Е-комп“, Львів, ул. **Сикстуська 29** прийме на постійне у більших місцевостях Сх. Гал. і Волині районових заступників до продажі своїх радіоприймачів. Зголошення з поданням дотеперішніх занять і з долученням письменних референцій слати на адресу „Е-комп“ найдальше до дня 6. вересня. Непринятим звертаємо документи і свідоцтва, якщо це буде в поданні застережене. 1712 3-3

ФУТРА жіночі мужеські

лиси, зарукавки, шапки

поручає магазин і робітня футер

К. ЦВИНАР

ЛЬВІВ, вул. Крива 10.

побіч Гіпотечного Банку

Від ПОТУ

Найдешевші меблі

в українській кооперативі **АРХО**

Львів, Корняктів 1. Тел.: 272-04

„ВОДОТЯГИ“

Бюро технічне і підприємство для інсталяцій водотягових, санітарної техніки та огрівання.

Львів, вул. Пелчинська 22, тел. 23-166. Станиславів, 3-го Мая 12.

Смачні сніданння, обіди і вечері, добрі напитки та перекуски тільки

В РЕСТОРАНІ

М. Кузишина

Перемишль, пл. На Брамі.

Найкорисніше закупите у фірмі **СОЮЗНИЙ БАЗАР ЛЬВІВ** Руська 20

усе шкільне приладдя: наплечники на книжки, течки, записники, вічні пера, олівці, рисункові бльоки, віденки, числа та все інше.

ВЖЕ ВІДКРИТА

першорядна робітня і крамниця взуття під фірмою

Ярема Львів, Коперника 2. (давн. вул. Фредра ч. 9.)

поручає на осінній сезон

взуття жіноче мужеське спортове

Товар тільки першорядний

1751 1-20 Ціни низькі.

ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

ПІТ

НІГ, РУК, ПАХВИН

і т. п. зникне при вживанні спеціяльного певного і нешкідливого патент пудру **„CSAVE“ 50 сот.**

Пробний пакет. Перфумерія

С. ФЕДЕРА

ЛЬВІВ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 7.

Філія КОПЕРНИКА 15 а.

ФІЛІЯ: ВУЛ. ГАЛИЦЬКА Ч. 16.

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНІНА

світової марки

Б. СОММЕРФЕЛЬД

Експорт: до Англії (Steinway & Sons - London), Америки, Франції, Голяндії, Палестини, Швеції, Цейльону і т. п.

Виключне заступництво:

С. Новацький

Львів, вул. Пілсудського 17.

МЕБЛЕВІ МАТЕРІЯЛИ, тапчани, матраци, тапети, дивани і т. п. — Проєктування і виконання комплетного нутра дому у власних заведеннях тапіцерських і столяр.

Т. Кисяк і сини

ЛЬВІВ, ПЛ. СМОЛЬКИ 4.

1784 Тел. 240-09 і 219-85. 1-40

Вже появився очікуваний альманах

ЗА ВЕЛИЧ НАЦІЇ

виданий у двадцятьліття відродження Української Гетьманської Держави 16-29. квітня 1918 року.

Книга історично-ідеольогічна. Містить у собі статті отсих авторів: Босий В., Гец М., Годованний От. д-р, Гомзин Б., Губчак О. м-р, Дерках Гр. д-р, Думін О., Батимович В., Ковалів П., Коструба Т., Кужім В., Луцький В., Мурашко В., Назарук О. д-р, Пасіка М., Пачовський В., Пелепський Я. д-р, Пріцак Ом., Черкасенко С., Шемет С.

Велика різнородність змісту — статті на історичні й ідеольогічні теми — спомини про 1918 рік — важні проблеми — поезії численні, незнані досі знимки!

Мистецька обгортка!

Редакційна Колегія: Пасіка Микола, м-р Карпишин Михайло, Коструба Теофіль.

За книжку на 156 сторін друку великого формату ціна лиш 4 зол. 50 сот.

На висилку долучити 50 сот.

Замовляти або в книгарнях, або просто на адресу:

М-р Михайло Карпишин, Львів, Ринок ч. 43 (в канцелярії д-ра Лещія). 1776 1-3

Навіть мурин біліє вживаючи цього мила

мила Квіткові Води господарські матеріали

ВАШЕ ОЧКО

ГАЛИЦЬКА 1. РІГ РИНКУ

БРАТИ ДМИТЕРКИ

єдине українське конц. підпр. самох. перевозове

Львів, Ринок 43, тел. 273-48

виконує всякі перевози до всіх і з всіх місцевостей в краю — дешево, скоро і солідно. Спеціяльні авта для перевозу меблів, з відповідною кваліфікованою обслугою — дають гарантію найкращої доставы. 806 1-50

КІР

Львів, Уейського 6 Тел. 280-88.

Станиславів, 3-го Мая 4, II. тел. 295

ПЛЯНИ КОШТОРИСИ БУДОВИ

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО“.

Розмір часопису: 5 текстові шпальти і 4 оголошеневі шпальти.

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень	зол. 0.85	Дрібні оголошення від слова: матримоніяльні і приват. кореспонденція по	зол. 0.15	Остання сторінка 1/1	зол. 400.—
1 мм. одношпальтовий в тексті і новинках	зол. 0.60	купно, продаж, винаєм і т. п.	зол. 0.10	Остання сторінка 1/2	зол. 200.—
1 мм. одношпальтовий на першій сторінці	зол. 0.80	шукаючі праці	зол. 0.05	Остання сторінка 1/4	зол. 100.—
		слова товстим друком подвійно.		Остання сторінка 1/8	зол. 70.—

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.